

Aziza Hossaini
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki (AMK) asioimistulkkkaus
Opinnäytetyö, 2023

TURVAPAIKANHAKIJAN OIKEUSTURVA UHAT- TUNA?

Tulkkaushaasteista hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä, jotka liittyvät kielteisistä turvapaikkapäätöksistä tehtyihin valituksiin

---

TIIVISTELMÄ

Aziza Hossaini

Turvapaikanhakijan oikeusturva uhattuna?

Tulkkaushaasteista hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä, jotka liittyvät kielteisistä turvapaikkapäätöksistä tehtyihin valituksiin

63 sivua ja 3 liitettä

Kevät, 2023

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistinen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK) asioimistulkkkaus

Tämän tutkimuspohjaisen opinnäytetyön tavoitteena on ollut selvittää juristien näkemyksiä hallinto-oikeuden kansainvälistä suojelua koskevien valitusten suullisissa käsittelyissä ilmenevistä tulkkauksoongelmista sekä sitä, miten näihin tulkkauksoongelmiin on reagoitu. Tutkimuksen tarve on ollut suuri, sillä tulkkauksoongelmista on uutisoitu jatkuvasti ja hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä ilmeneisiin tulkkauksoongelmiin on puututtu jopa KHO:n vuosikirjapäätöksellä. Silti ongelmien esiintymisen yleisyyttä tai seurauksia ei ole selvitetty riittävästi.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa kuvataan turvapaikkaprosessi valitusmenettely hallinto-oikeudessa sekä avataan tulkin roolia hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä. Itse kyselytutkimus toteutettiin monimenetelmäisesti yhdistäen kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä parhaan mahdollisen kuvan saamiseksi tutkittavasta ilmiöstä. kyselylomake luotiin Webropolissa. Tutkimukseen osallistui 26 juristia.

Määrällinen analyysi osoitti, että 67 % kyselyyn vastanneista juristeista ovat huomanneet tulkkauksoongelmia hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa. Ongelmia on eniten arabian ja darin kielen tulkkauksissa, ja ne havaitsee useimmiten tulkattava tai juristi ensimmäiseksi tulkin heikosta suomen kielen taidosta. Laadullisessa osuudessa puolestaan nousivat esiin seuraukset: tulkkauksongelmat vaarantavat turvapaikanhakijoiden oikeusturvan, pitkittävät turvapaikkaprosessia ja aiheuttavat ylimääräisiä kustannuksia.

Tutkimus on merkityksellinen, sillä vastaavanlaista tutkimusta ei ole aiemmin tehty. Tulokset viittaavat selkeästi siihen, että tulkkauksongelmat ovat yleisiä kansainväliseen suojeluun liittyvien asioiden käsittelyssä. Monissa tapauksissa tulkkauksongelmat kertautuvat Maahanmuuttovirastosta hallinto-oikeuteen. Suurin osa juristeista piti tilannetta päämiehensä oikeusturvan toteutumisen kannalta huolestuttavana. Jotta ongelman ratkaisemiseen voitaisiin pureutua, jatkotutkimusta olisi hyvä tehdä hallinto-oikeuden tuomareiden ja virkamiesten käsityksistä vastaavalla kyselylomakkeella ja aihe tulisi tutkia myös tulkattavien näkökulmasta.

Asiasanat: hallinto-oikeus, juristi, kansainvälinen suojelu, kielteinen turvapaikkapäätös, oikeusturva, suullinen käsittely, tulkkauksongelma

ABSTRACT

Aziza Hossaini

Interpretation challenges in the Administrative Court's oral hearings related to appeals against negative asylum decisions

63 pages and 3 attachments

Spring 2023

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Humanities, Community Interpreting

Interpreter (UAS)

The aim of this research thesis is to study how lawyers view and experience language interpretation problems arising in the oral handling of administrative law complaints concerning international protection, and how these interpretation problems have been reacted to. Multiple reports from interpretation problems and administrative court's yearbook decision (2023:10) on interpretation problems in oral hearings have raised a demand for a systematic study on the severity of interpretation problems. Currently there is a lack of research on frequency and consequences of interpretation problems.

The theory part of the thesis describes the asylum process and appeal to the administrative court and describes the role of the interpreter in the oral proceedings of the administrative court. The survey was conducted in a multi-method manner, combining qualitative and quantitative research methods to provide the best overview of the phenomenon. The questionnaire of the survey was created using Webropol application. 26 lawyers participated in the study.

A quantitative analysis showed that 67% of the lawyers surveyed have noticed interpretation problems at the administrative court hearing in cases related to international protection. Problems are most common in Arabic and Dari languages and most often detected first from interpreter's difficulties with Finnish language by the person who is being interpreted or by the attorney. The qualitative part of the study highlighted the consequences of language interpretation problems: the legal protection of asylum seekers is compromised, and the asylum processes get prolonged leading to excessive costs.

The lack of pre-existing research on this topic underlines the relevancy of this study. The results clearly indicate that language interpretation problems are common in international protection related cases. In many cases, interpretation problems are repeated in the process from the Finnish immigration service to the administrative court. The majority of lawyers considered the situation to be alarming for their client's legal protection. To understand tangible solutions to the problem, further research with a similar survey is proposed to be carried out also on the perceptions of judges and officials of administrative law.

Keywords: administrative court, negative asylum decision, interpretation problem, international protection, attorney, legal protection, oral hearing

چکیده

عزیزه حسینی

در خطر بودن امنیت حقوقی پناهجویان؟

چالش های ترجمه در جلسات شفاهی دادگاه امور اداری در مورد تصمیمات منفی پناهندگی

۶۳ صفحه و ۳ ضمیمه

بهار ۲۰۲۳

هدف از این پایان نامه تحقیقی، یافتن دیدگاه وکیلان حقوقی در مورد مشکلات ترجمه است که در جلسات شفاهی دادگاه امور اداری در خصوص حمایت بین المللی هم مطرح می شود و چگونه به این مشکلات ترجمه واکنش نشان داده شده است. نیاز بسیار زیادی به انجام این تحقیق احساس می شد، زیرا اخبار و روزنامه ها دائما در مورد مشکلات ترجمه در جلسات شفاهی دادگاه اداری خبر می دهند. حتی دادگاه عالی اداری با تصمیم سالنامه مشکلات ترجمه را مورد توجه قرار داده است. با اینحال هنوز هم میزان بروز این مشکلات یا عواقب آن روشن نشده است.

بخش تئوری پایان نامه، روند پروسه پناهندگی و درخواست تجدید نظر به دادگاه اداری را تشریح می کند و نقش مترجم را در رسیدگی شفاهی دادگاه اداری شرح می دهد. این نظرسنجی به صورت چند روشی و با ترکیب روش های تحقیق کیفی و کمی برای به دست آوردن بهترین تصویر ممکن از پدیده مورد نظر انجام شده است. پرسشنامه در وبروپل ایجاد شده و ۲۶ وکیل حقوقی در این تحقیق شرکت کرده اند.

تجزیه و تحلیل کمی این تحقیق نشان داد که ۶۷ درصد از وکلای حقوقی که به این نظرسنجی پاسخ داده اند، در رسیدگی های شفاهی دادگاه اداری در پرونده های مربوط به حمایت بین المللی متوجه مشکلات ترجمه شده اند. بیشترین اشکال در ترجمه زبان عربی و دری بوده است. مشکلات ترجمه را عموما خود پناهجو متوجه می شود. همچنین وکیل حقوقی از ضعیف بودن زبان فنلاندی مترجم متوجه مشکلات ترجمه می شود. از سوی دیگر در بخش کیفی این تحقیق، پیامدهایی پیرامون مشکلات ترجمه از قبیل به خطر افتادن امنیت حقوقی پناهجویان، طولانی شدن پروسه پناهندگی و به وجود آمدن هزینه های اضافی نمایان شد.

این تحقیق بسیار مهم است، زیرا تحقیقات مشابهی در این مورد قبلا انجام نشده است. نتایج به وضوح نشان می دهد که مشکلات ترجمه در پروسه رسیدگی به امور مربوط به حمایت بین المللی یک موضوع رایج است. در بسیاری از موارد، مشکلات ترجمه اداره مهاجرت در دادگاه اداری تکرار میشوند. اکثریت حقوقدانان وضعیت را از نظر امنیت حقوقی پناهجویان نگران کننده می دانند. به منظور مقابله با این مشکل، بهتر است در مورد این موضوع با استفاده از پرسشنامه مشابه، تحقیقات بیشتری در مورد برداشت قضات و مقامات دادگاه های اداری انجام شود.

کلمات کلیدی: حقوق اداری، دادرسی شفاهی، حمایت بین المللی، تصمیم منفی پناهندگی، تجدید نظر، مشکل ترجمه، امنیت حقوقی، وکیل

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TURVAPAIKKAPROSESSI JA TULKKAUKSEN ROOLI	6
2.1 Turvapaikkaprosessi	6
2.2 Turvapaikkapuhuttelu ja turvapaikkapäätös	7
2.3 Tulkin rooli turvapaikkaprosessissa	9
3 VALITUS HALLINTO-OIKEUTEEN.....	10
3.1 Valituksen käsittely hallinto-oikeudessa	11
3.2 Suullinen käsittely hallinto-oikeudessa.....	12
3.2.1 Suullinen käsittely: uskonnollinen vakaumus	13
3.2.2 Suullinen käsittely: sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt	14
4 TULKIN ROOLI HALLINTO-OIKEUDEN SUULLISESSA KÄSITTELYSSÄ	15
4.1 Tulkin tilaaminen suulliseen käsittelyyn.....	16
4.2 Tulkin valmistautuminen.....	17
4.3 Tulkkaus hallinto-oikeuden suullisessa istunnossa	20
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	21
5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	21
5.2 Tutkimusmenetelmä perusteluineen	22
5.3 Tutkimuskysymysten toteuttaminen ja toimittaminen	24
6 TUTKIMUSTULOSTEN ESITTELY.....	26
6.1 Vastaaajien taustatiedot.....	27
6.2 Toiveiden esittäminen jonkin tulkkiin liittyvän seikan perusteella	29
6.3 Tulkkausongelmat hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä	30
6.4 Tulkkausongelmien vaikutus asian käsittelyyn istunnossa.....	33
6.5 Tulkkausongelmien esiintyvyys kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa.....	35

6.6 Turvapaikanhakijan oikeusturvan vaarantuminen	38
6.7 Reagoiminen tulkkauksoongelmiin	40
6.8 Tulkkauksongelmien ennalta ehkäiseminen	42
7 PÄÄTELMÄT JA TULOSTEN YHTEENVETO	47
7.1 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti	52
7.2 Tulokset tavoitteiden valossa	53
8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	54
8.1 Johtopäätökset.....	54
8.2 Jatkotutkimuksen aiheita.....	55
LÄHTEET	59
LIITE 1. Kyselylomake juristeille	4
LIITE 2. Kyselyn saatekirjeet	4
LIITE 3. Kyselyn muistutusviesti	4

1 JOHDANTO

Vuonna 2015 Suomeen saapui yli 32 000 turvapaikanhakijaa (Maahanmuuttovirasto, 2015). Ennennäkemättömän suuri pakolaisaalto kasvatti viranomaisten tulkkaustarpeita rajusti. Markkinoilla olevat ammattitulkit eivät pystyneet vastaamaan kovaan kysyntään, joten tulkiksi pääsi käytännössä kuka tahansa kahta kieltä kohtalaisesti osaava henkilö. Itse toimin silloin tulkkina pääsääntöisesti ulkomaalaispoliisille ja Maahanmuuttovirastolle. Kentällä toimiessani vuosina 2015–2017 huomasin, että tulkkausyritykset rekrytoivat henkilöitä, joilla ei ollut riittävää osaamista tulkin työhön.

Jotkut kohtaamistani tulkeista eivät osanneet edes tyydyttävästi suomea puhumattakaan Suomen hallintojärjestelmän, lainsäädännön, yhteiskunnan ja kulttuurin tuntemisesta. Monilla tuntemillani ammattitulkeilla heräsi huoli tulkkauksen heikosta laadusta ja turvapaikanhakijoiden oikeusturvan vaarantumisesta, sillä turvapaikanhakijat ovat hyvin haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä, koska he tulevat usein konfliktialueilta eivätkä osaa suomessa puhuttuja kieliä tai englannin kieltä.

Vuodesta 2017 lähtien monet mediat ovat kiinnittäneet huomiota tulkkausongelmiin. Helsingin Sanomien toimittaja Susanna Reinboth kirjoitti artikkelissaan (27.5.2017), että joissain Maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhutteluissa on havaittu tulkkausongelmia. Viime vuosina on nostettu erityisesti oikeustulkkaukseen liittyviä haasteita esille. Lakimiesuutiset kannessaan 03/2021 kirjoitti: ”*Oikeustulkkaus ontuu.*” Lehdessä julkaistiin toimittaja Jussi-Pekka Aukian kirjoittama iso artikkeli oikeustulkkauksen haasteista ”*Oikeustulkkaus ei saa olla sattuman kauppaa*”.

Toimittaja Aino Heikkonen Keskisuomalaisessa kirjoitti kattavan artikkelin (20.2.2022) tulkkaushaasteista. Hän nosti esille hallinto-oikeuden suullisen käsittelyn, jossa istuntoa jatkettiin tulkkausongelmien ilmentymisestä huolimatta. Hämeen Sanomat teki artikkelin ammattitulkkien mielenosoituksesta otsikolla

”Ammattitulkit vaativat tulkkilakia”. Tulkkausongelmista turvapaikkaprosesseissa on tehty myös viranomais selvityksiä.

Vuonna 2018 sisäministeriö pyysi Maahanmuuttovirastoa selvittämään turvapaikkamenettelyyn ja -päätöksentekoon liittyviä haasteita. Vuonna 2019 sisäministeriö tilasi riippumattoman selvityksen Owal Group Oy:ltä turvapaikkaprosessiin liittyen. Vuonna 2021 valtioneuvosto julkaisi Elina Pirjatanniemen, Outi Lepolan ja kumppaneiden laatiman tutkimuksen, jossa analysoitiin ulkomaalaislakiin ja sen soveltamiskäytäntöön 29.5.2015–6.6.2019 tehtyjen muutosten yhteisvaikutuksia turvapaikanhakijoiden asemaan. Kaikissa edellä mainituissa selvityksessä nousivat esiin tulkkauksen laatuun liittyvät haasteet.

Vuosina 2015 ja 2016 turvapaikkaa hakeneista 18 838 sai kielteisen turvapaikkapäätöksen (Maahanmuuttovirasto, 2018). Suurin osa kielteisen päätöksen saaneista henkilöistä teki valituksen hallinto-oikeuteen. Vuonna 2017 tehtiin 8 854 ja vuonna 2018 tehtiin 6 821 valitusta turvapaikka-asiassa hallinto-oikeuteen. Osalle valittajille järjestettiin suullinen käsittely hallinto-oikeudessa. Suullinen käsittely järjestettiin korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) vuonna 2017 oikeuskäytännön linjauksen mukaisesti enimmäkseen uskonnolliseen vakaumukseen ja seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvissä jutuissa. (Sisäministeriö. Turvapaikkaprosessia koskeva selvitys 2019.)

Hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä ilmenneisiin tulkkausongelmiin on puututtu jopa KHO:n vuosipäätöksellä. KHO antoi vuosikirjapäätöksessä 2023:10 ratkaisun turvapaikka-asiassa, jossa muutoksenhakijan uskonvakaumuksen selvittäminen oli jäänyt riittämättömäksi heikon tulkkauksen takia. KHO oli arvioinut asian muun muassa kuuntelemalla hallinto-oikeuden suullisen käsittelyn tallenteita. Niistä ilmeni, että tulkkauksessa oli vakavia puutteita. KHO palautti asian takaisin hallinto-oikeuteen ja määräsi uuden suullisen käsittelyn järjestämisen. (KHO, 2023:10.)

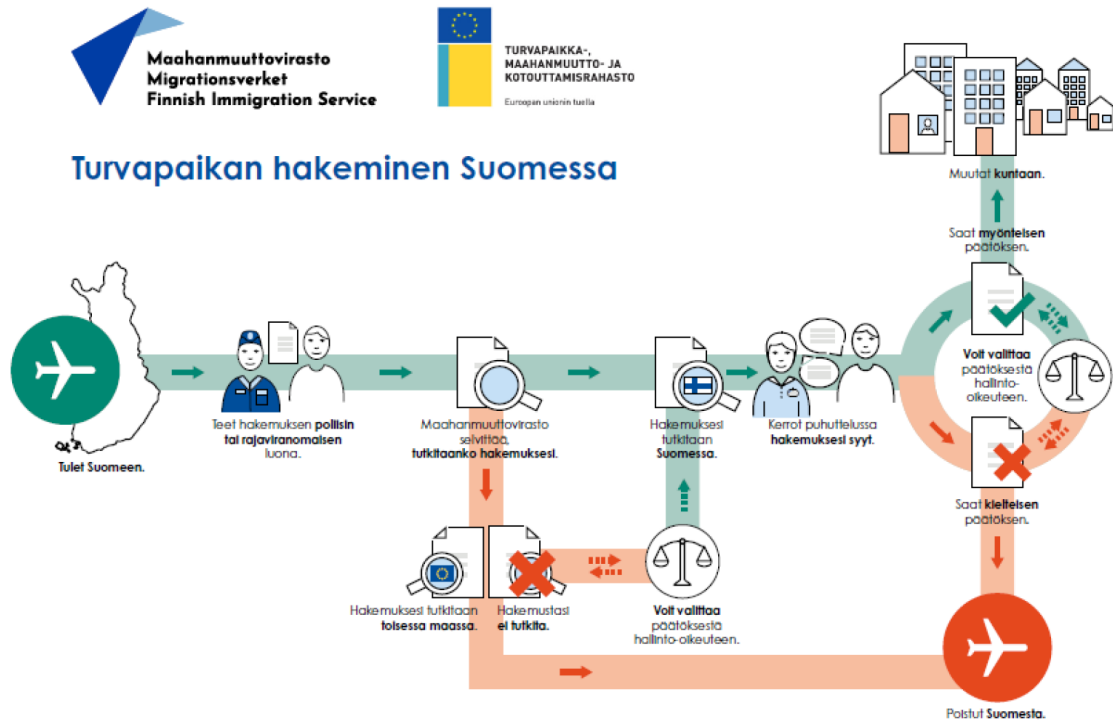
Kaikki edellä mainitut asiat ovat luoneet tarpeen tämän tutkimuspohjaisen opinnäytetyön tekemiselle. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on vastata kysymykseen, onko hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä ilmennyt tulkkausongelmia ja jos on, niin miten näihin tulkkausongelmiin on reagoitu. Opinnäytetyön teoriaosassa kerrotaan muun muassa turvapaikkaprosessista Suomessa, tulkin roolia turvapaikkaprosessissa ja valituksesta hallinto-oikeuteen. Opinnäytetyön teoriaosuudessa tarkastellaan lähemmin suullista käsittelyä ja sivutaan kirjallista menettelyä. Toivottavasti tämä tutkimus luo kiinnostusta muissa tutkijoissa tutkia aihetta laajemmin lähitulevaisuudessa.

2 TURVAPAIKKAPROSESSI JA TULKKAUKSEN ROOLI

Jotta tulkin rooli turvapaikanhakijan oikeusturvan toteutumisessa hahmottuu, on tunnettava turvapaikkamenettelyn kulku. Tulkin merkitys on keskeinen prosessin monissa vaiheissa. Tulkkauksen ongelmat heijastuvat koko prosessiin ja voivat vaarantaa turvapaikanhakijan oikeusturvaa monin tavoin. Tämä aiheuttaa tarpeetonta inhimillistä kärsimystä. Yhteiskunnan kannalta huono tulkkaus aiheuttaa tarpeettomia kustannuksia. Käyn seuraavassa läpi turvapaikkaprosessin pääpiirteissään ja osoitan kohdat, joissa tulkin rooli on keskeinen.

2.1 Turvapaikkaprosessi

Turvapaikkaprosessi (Kuva 1) käynnistyy, kun ulkomaalainen henkilö ilmoittaa rajaviranomaisille tai poliisille hakevansa turvapaikkaa. Turvapaikkahakemuksen vastaanottamisen yhteydessä selvitetään hakijan henkilötiedot, otetaan biometriset tunnisteet sekä valokuvia ja häneltä kysytään lyhyesti turvapaikkaperusteista. Tulkin ammattitaito on tärkeä jo tässä vaiheessa, sillä maahanmuuttovirasto valmistelee turvapaikkapuhuttelua poliisin tai Rajavartiolaitoksen keräämien esitietojen perusteella. (Maahanmuuttovirasto, 2020.)

Kuva 1. Turvapaikkaprosessi Suomessa (Maahanmuuttovirasto 2020)

Hakemuksen jättämisen jälkeen henkilö ohjataan vastaanottopalveluiden piiriin. Poliisi tai rajaviranomainen toimittaa hakemuksen käsittelyä varten Maahanmuuttovirastolle. Maahanmuuttovirasto tutkii ensin, onko jokin toinen Euroopan unionin jäsenvaltio Dublin-asetuksen mukaisesti vastuussa turvapaikkahakemuksen käsittelystä. Jos selviää, että hakija on hakenut ennen Suomeen tuloaan turvapaikkaa toisesta jäsenvaltiosta, hänet käännytetään siihen maahan. Muussa tapauksessa hakemus käsitellään Suomessa. Tällöin Maahanmuuttovirasto järjestää turvapaikkapuhuttelun joko etänä videon välityksellä tai Maahanmuuttoviraston toimitiloissa. (Maahanmuuttovirasto, 2022.)

2.2 Turvapaikkapuhuttelu ja turvapaikkapäätös

Turvapaikkapuhuttelu on turvapaikkaprosessin tärkein vaihe, sillä siinä selvitetään suullisesti hakijan turvapaikkaperusteita. Turvapaikkapuhuttelussa ovat läsnä ainakin ylitarkastaja, turvapaikanhakija ja yleensä myös hakijan avustaja ja tulkki. Alaikäisellä hakijalla on myös edustaja mukana puhuttelussa. Hakija voi

ottaa tukihenkilön mukaan puhutteluun, mutta tästä tulisi sopia etukäteen ylitarkastajan kanssa. Hakija saa kertoa ensin vapaasti omin sanoin häneen kohdistuneista oikeudenloukkauksista, vainosta ja uhkasta. Tämän jälkeen ylitarkastaja ja hakijan avustaja kysyvät hakijalta tarkentavia kysymyksiä. Puhuttelusta laaditaan pöytäkirja, joka luetaan puhuttelun lopussa hakijalle. Puhuttelupöytäkirjan tarkastusvaiheessa hakijalla on mahdollisuus tehdä pöytäkirjaan korjauksia ja täydennyksiä. (Sisäministeriö, Turvapaikkaprosessia koskeva selvitys 2019, s. 36–54.)

Turvapaikkapuhuttelun jälkeen Maahanmuuttovirasto käsittelee hakijan hakemuksen ja antaa päätöksen asiassa. Ulkomaalaislain 87 §:n mukaan hakijalle myönnetään turvapaikka:

-- jos hän oleskelee kotimaansa tai pysyvän asuinmaansa ulkopuolella sen johdosta, että hänellä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa siellä vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, ja jos hän pelkonsa vuoksi on haluton turvautumaan sanotun maan suojeluun. (L 422/2014.)

Päätös pohjautuu hakijan turvapaikkapuhuttelussa esiin tuomiin asioihin, hänen esittämiinsä mahdollisiin näyttöihin (dokumentit, muut todisteet) sekä Maahanmuuttoviraston käytössä oleviin lähtömaatietoraportteihin. (Maahanmuuttovirasto 2018, s. 27–39, myös Turvapaikkaprosessia koskeva selvitys 2019, s. 36–54.)

Myönteinen päätös tarkoittaa, että hakijalle myönnetään pakolaisasema. Maahanmuuttovirasto voi myös myöntää toissijaista suojelua tai oleskeluluvan yksilöllisin inhimillisin syin. Päätös annetaan hakijalle tiedoksi joko postitse, Maahanmuuttoviraston toimipisteessä tai poliisin kautta joko hänen äidinkielellään tai kielellä, joka hän ymmärtää riittävästi. (Maahanmuuttovirasto, 2023.) Mikäli tiedon antaa viranomainen, tiedoksiannossa käytetään tavallisimmin tulkkia.

Päätös voi olla myös kielteinen, jolloin oleskelulupaa ei myönnetä ja Maahanmuuttovirasto käännättää hakijan Suomesta. Hakijalla on oikeus valittaa kielteisestä turvapaikkapäätöksestä hallinto-oikeuteen. (Maahanmuuttovirasto, 2023.)

Kielteisten päätösten tiedoksiannossa käytetään käytännössä aina tulkkia. Tulkin rooli on keskeinen, sillä hakijan on ymmärrettävä, kuinka hänen tulee päätöksen saatuaan toimia. Hänen täytyy ilmoittaa kielteisestä päätöksestä oikeusavustajalleen mahdollisimman pian, sillä valitus hallinto-oikeuteen on tehtävä määräajassa. Hakijan oikeusturvan kannalta on olennaista ymmärtää, että heti valitusajan umpeuduttua kielteinen turvapaikkapäätös tulee lainvoimaiseksi ja tämän jälkeen poliisi voi laittaa päätöksen täytäntöön eli käännättää henkilön Suomesta. (Maahanmuuttovirasto, 2023.)

2.3 Tulkin rooli turvapaikkaprosessissa

Tulkilla on keskeinen rooli turvapaikkaprosessissa, sillä turvapaikanhakijat tulevat yleensä Euroopan unionin ulkopuolelta Suomeen. He eivät osaa Suomen virallisia kieliä, joten viranomaiset tarvitsevat kommunikoidmiseen tulkin. Viranomaisen järjestää tulkkauksen kaikissa turvapaikkaprosessin vaiheissa. Maahanmuuttovirasto tilaa tarvitsemansa kielen tulkin Hanselin puitejärjestelyn sopimuksessa olevalta toimittajalta. Tulkkauspalveluiden tarjoajat ovat vastuussa tulkkien ammattitaidon ja osaamisen riittävydestä. Toimittajien tulisi varmistua, että tulkit ymmärtävät roolinsa ja noudattavat asioimistulkkien ammattisäännöstöä. (Turvapaikkaprosessia koskeva selvitys 2019, s. 17–55.)

Turvapaikkapuhuttelussa hakijalta kysytään sekä puhuttelun aluksi että puhuttelun päätteeksi, ymmärtääkö hän tulkkia. Hakijalla on oikeus ilmoittaa missä tahansa puhuttelun vaiheessa, jos hän ei ymmärrä tulkkia. (Turvapaikkaprosessia koskeva selvitys 2019, s. 17–55.)

3 VALITUS HALLINTO-OIKEUTEEN

Ulkomaalaislain 190 §:n mukaan Maahanmuuttoviraston kielteisestä päätöksestä saa valittaa hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään. Valitus tulee tehdä kirjallisesti ja valitusmääräajan puitteissa. Valituksen viimeinen mahdollinen päivä ja valituspaikka on osoitettu turvapaikkapäätöksessä. Kielteisen päätöksen saanut turvapaikanhakija voi tehdä valituksen itse tai käyttää juristin apua. Juristilla tulisi olla valittajan antama valtakirja. (Tuomioistuinlaitos 2022.)

Valituskirjelmässä tulisi olla kaikki tarpeelliset tiedot: mistä päätöksestä valitaan, kaikki vaatimukset perusteluineen, valittajan nimi ja yhteystiedot. Kun valitus on tehty vaadittujen kriteereiden mukaisesti ja siinä on riittävät perusteet täytäntöönpanokieltoon, Maahanmuuttoviraston päätöstä ei panna täytäntöön. (Tuomioistuinlaitos 2022.)

Turvapaikanhakijat tarvitsevat muun muassa kielitaidottomuutensa ja miltei olemattoman Suomessa vallitsevan hallinto- ja oikeusjärjestelmän tuntemuksensa takia oikeusavustajan apua turvapaikkahakemuksensa jättämisvaiheesta lähtien. Hallintovaiheessa hakijat ovat velvollisia käyttämään ensisijaisesti julkisten oikeusaputoimistojen juristeja, mutta valitusvaiheessa turvapaikanhakija saa valita juristinsa vapaasti itse. (Lepola, 2018.)

Yleensä juristit järjestävät tulkatun tapaamisen valituksen laatimista varten. Tapaamisessa juristi kertoo valittajalle kielteisen päätöksen keskeisimmät perusteet ja tarkentaa päämieheltään valituksen laatimista varten tarpeellisia ja epäselviä tietoja. Tässä vaiheessa valittajalle kerrotaan myös suullisen käsittelyn mahdollisuudesta. Valittaja voi halutessaan olla pyytämättä suullista käsittelyä. Suomessa uskonnolliseen vakaumukseen ja seksuaaliseen suuntautumiseen

liittyvissä jutuissa pääsääntöisesti järjestetään suullinen käsittely. (Sisäministeriö. Turvapaikkaprosessia koskeva selvitys 2019.)

Yleensä Suomessa valituksen laatii valittajan puolesta hänen oikeusavustajansa. Ulkomaalaisen oikeudesta saada oikeusapu on säädetty oikeusapulaissa (257/2002). Käytännössä turvapaikanhakijoille, joilla ei ole riittävästi tuloja ja varallisuutta, myönnetään oikeusapu ja heidän oikeusavustajiensa palkkiot maksetaan valtion varoista. Oikeusapua haetaan oikeusaputoimistoista.

3.1 Valituksen käsittely hallinto-oikeudessa

Suurin osa hallinto-oikeuteen lähetetyistä valituksista käsitellään kirjallisella menettelyllä. Suullisia käsittelyitä järjestetään ulkomaalaisasioissa ja lastensuojeluasioissa. Hallinto-oikeus pyrkii käsittelemään valitukset vireilletulojärjestyksessä, mutta tietyt asiat, kuten lastensuojeluun ja virkamiehen irtisanomiseen liittyvät asiat, käsitellään kiireellisinä. Kansainväliseen suojeluun liittyviä valituksia käsitellään yleensä kolmen tuomarin kokoonpanossa. Yksi tuomari, esittelijä tai notaari esittelee valituksen muille tuomareille. (Tuomioistuinlaitos, 2020.)

Valituksen käsittelyyn hallinto-oikeudessa kuuluu myös päätöksen tehneen viranomaisen kuuleminen. Ulkomaalaisasioissa tämä tarkoittaa sitä, että hallinto-oikeus toimittaa Maahanmuuttovirastolle valittajan valituksen lausuttavaksi. Maahanmuuttovirasto toimittaa kirjallisen lausuntonsa hallinto-oikeudelle, joka välittää sen valittajan juristille kommentoitavaksi. (Tuomioistuinlaitos, 2020.)

Esittelijä perehtyy valitukseen, tarvittaessa pyytää valittajalta täydennyksen ja kun kaikki vaadittavat asiat ovat selvitetty, hän tekee ratkaisuehdotuksen ja esittää sen muille tuomareille. He perehtyvät asiaan ja tekevät päätöksen. Jos kokoonpanossa olevat tuomarit eivät ole yksimielisiä, päätöksestä äänestetään ja äänestystulos kirjataan hallinto-oikeuden päätökseen. (Tuomioistuinlaitos 2020.)

Ulkomaalaislain 195 §:n mukaan myös Maahanmuuttovirasto saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen siitä hallinto-oikeuden päätöksestä, jolla viraston päätös on kumottu tai jolla sitä on muutettu. Ulkomaalaislain 196 §:n mukaan hallinto-oikeuden päätökseen tyytymätön valittaja saa myös hakea muutosta valittamalla KHO:hon. Valitus käsitellään KHO:ssa ainoastaan, jos KHO myöntää valittajalle valitusluvan.

3.2 Suullinen käsittely hallinto-oikeudessa

Hallinto-oikeus voi järjestää suullisen käsittelyn joko oma-aloitteisesti tai asianosaisen pyynnöstä. Asianosaisen tulisi esittää ja perustella pyyntönsä kirjallisesti. Asianosaisen tulisi selvittää, miksi pelkkä kirjallinen menettely ei hänestä ole riittävä asian selvittämiseksi ja mitä erityisesti halutaan esittää suullisessa käsittelyssä. (Tuomioistuinlaitos 2020.)

Suulliseen käsittelyyn liittyvät seikat ovat säädetty laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019). Tämän lain 7 luvun 57 §:n 1 momentin mukaan:

Hallintotuomioistuimen on järjestettävä suullinen käsittely, jos tuomioistuin pitää sitä tarpeellisena tai yksityinen asianosainen sitä vaatii. Suullisessa käsittelyssä voidaan kuulla asianosaista, päätöksen tehnyttä viranomaista, todistajia ja asiantuntijoita sekä ottaa vastaan muuta selvitystä.

Ulkomaalaislakiin liittyvissä jutuissa suulliseen käsittelyyn kutsutaan valittaja, oikeusavustaja, mahdolliset todistajat, viranomainen, jonka päätöksestä on valitettu, ja tarvittaessa tulkki.

Turvapaikkaan liittyvät suulliset käsittelyt ovat suljettuja, eli niihin eivät pääse osallistumaan ulkopuoliset. Suullisen käsittelyn alussa puheenjohtaja tarkistaa läsnäolijat ja yleensä antaa valittajan juristille ja valituksen kohteena olevan viranomaisen edustajalle mahdollisuuden pitää alkupuheenvuoronsa. Kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa ensin valittajan juristi saa esittää päämiehelleen kysymyksiä, sen jälkeen Maahanmuuttoviraston edustaja ja tuomarit. Tämän jälkeen kuullaan mahdollisia todistajia. Suullinen käsittely täydentää

kirjallista oikeudenkäyntiaineistoa. Näin ollen suullisessa käsittelyssä ei ole tarkoitus käydä kaikkia asiaan liittyviä seikkoja, ja materiaalista käydään läpi ainoastaan se osa, josta tuomarit haluavat kuulla suullisesti. (Tuomioistuinlaitos, 2020.)

Hallinto-oikeus ei ilmoita ratkaisunsa heti suullisen istunnon päätteeksi, vaan päätös annetaan myöhemmin kirjallisesti valittajan juristille. Päätökseen tyytymättömän voi halutessaan hakea valituslupaa korkeimmasta hallinto-oikeudesta. (Tuomioistuinlaitos, 2020.)

Viime vuosien aikana hallinto-oikeuden suulliset käsittelyt kansainvälisen suojeleluun liittyvissä jutuissa ovat liittyneet enimmäkseen uskonnolliseen vakaumukseen ja seksuaalisen suuntautumiseen arvioimiseen. Molemmat aiheet ovat hyvin arkoja ja tulkkiin liittyvät seikat voivat vaikuttaa turvapaikanhakijan kerrontaan. (Sisäministeriö. Turvapaikkaprosessia koskeva selvitys 2019.)

3.2.1 Suullinen käsittely: uskonnollinen vakaumus

Vuonna 2015 Suomeen saapui yli 32 000 turvapaikanhakijaa. Joillekin turvapaikanhakijoille syntyi uusia turvapaikkaperusteita täällä Suomessa. Yhtenä yleisimmistä Suomessa syntyneistä perusteista voidaan pitää hakijan kääntymistä kristinuskoon. Vuosina 2015–2023 tehtiin yhteensä 64 208 turvapaikkahakemusta, joista melkein 9 000 oli uusintahakemuksia. (Maahanmuuttovirasto, tilastot 2023.)

Suomessa turvapaikkaperusteita ei tilastoida, joten on mahdotonta arvioida, kuinka moni uusintahakemuksista liittyy kristinuskoon kääntymiseen. Maahanmuuttoviraston arvion mukaan vuosina 2016–2019 uskonnon perusteella tehtiin yli tuhat turvapaikkahakemusta. (Paavilainen, 2020.)

Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestön (UNHCR) ohjeistuksen mukaan kansainvälisen suojelun hakemuksessa uskonto voidaan luokitella kolmella eri

tavalla: vakaumuksellisena, identiteetillisenä ja elämäntapauskontona. Ohjeistuksessa todetaan, että tällaisissa turvapaikkahakemuksissa uskottavuuden selvittäminen on keskiössä. Tämä korostuu, jos kääntyminen on tapahtunut kotimaasta lähdön jälkeen.

Vakaumusta ja siihen liittyvää vainon vaaraa käsitellään lähtökohtaisesti ensin Maahanmuuttovirastossa. Jos henkilö saa Maahanmuuttovirastolta kielteisen turvapaikkapäätöksen, asia käsitellään valituksen myötä hallinto-oikeudessa ja mahdollisesti myöhemmin KHO:ssa. Sekä Maahanmuuttovirastossa että eri hallintoasioiden oikeusasteissa arvioidaan vakauden aitoutta ja hakijan uskottavuutta. (Paavilainen, 2020.)

KHO:n ratkaisussa 2017:63 linjattiin, että hallinto-oikeuden tulisi järjestää suullinen käsittely, kun arvioidaan valittajan uskonnollisen kääntymisen aitoutta. KHO totesi ratkaisussaan, että kääntymisen merkitys kansainvälisen suojelun perusteena on riippuvainen turvapaikanhakijan kotimaan olosuhteista. Kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa olennaisinta on arvioida, asettaako henkilön vakaumuksen muuttuminen häntä vainon vaaraan, jos hänet käännytetään kotimaahan.

3.2.2 Suullinen käsittely: sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt

KHO:n ratkaisussa 2017:120 todetaan, että seksuaalisen suuntautumiseen perusteella haetuissa turvapaikkahakemuksissa hakijan oma kertomus on pääasiallinen ja myös ainoa näyttö hakijan väitteen uskottavuuden arvioimisessa. KHO:n mukaan hallinto-oikeuden olisi pitänyt järjestää suullinen käsittely hakijan seksuaalisen identiteetin muodostumisen aitouden arvioimiseksi, sillä tieto seksuaalisesta suuntautumisesta on vain henkilöllä itsellään. Mikäli hakijaa ei ole aikaisemmin kuultu suullisesti, on kuuleminen järjestettävä oikeudessa.

KHO:n ratkaisussa 2018:90 todetaan, että valittaja oli vedonnut uusintahakemuksessaan homoseksuaalisuuteen. Maahanmuuttovirasto oli pitänyt hakemusta

ilmeisen perusteettomana ja antanut kielteisen turvapaikkapäätöksen. Valittaja valitti asiassa hallinto-oikeuteen ja pyysi suullisen käsittelyn toimittamista. Hallinto-oikeus antoi ilman suullisen käsittelyn järjestämistä asiassa kielteisen päätöksen. KHO:n mukaan hallinto-oikeuden olisi pitänyt valittajan seksuaalisen suuntautumisen aitouden arvoimiseksi toimittaa suullinen käsittely. KHO kumosi hallinto-oikeuden päätöksen ja palautti asian hallinto-oikeudelle suullisen käsittelyn toimittamiseksi.

Tulkilla on keskeinen rooli turvapaikkaprosessin eri vaiheissa, erityisesti hallinto-oikeuden suullisessa kuulemisessa. Mikäli hakija ei luota tulkkiin, hän ei välttämättä saa asiaansa käsiteltyä kokonaisuudessaan. Esimerkiksi tapauksessa KHO 2017:148 valittaja oli muun muassa vedonnut siihen, että sekä poliisikuulelustelussa että turvapaikkapuhuttelussa hänellä oli ollut huivipäinen naistulkki. Valittaja ei halunnut loukata tulkkia, ja hän myös pelkäsi tulkin kertovan hänen seksuaalisesta suuntautumisestaan eteenpäin muille. Näistä syistä hän ei pystynyt kertomaan seksuaalisesta suuntautumisestaan vapaasti.

4 TULKIN ROOLI HALLINTO-OIKEUDEN SUULLISESSA KÄSITTELYSSÄ

Tulkin rooli on määritelty muun muassa Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton laatimassa Asioimistulkkien ammattisäännöstössä ja Oikeustulkin etiikassa. Ammattisäännöt ovat syntyneet hyväksi katsotuista toimintatavoista ja niiden noudattaminen parantaa tulkkauksen laatua. Ammattisäännöstö sitoo tulkkia, ellei laissa tai asetuksissa yksittäistapauksissa ole toisin sanottu. Osa asioimistulkin eettisistä säännöistä on saanut vaikutuksensa hallintolaista.

Ammattisäännösten mukaan seuraavat asiat ovat keskeisiä tulkin työssä: tulkki on salassapitovelvollinen, hän tulkkaa kattavasti informaatiota, pysyttele puolueettomana, ei toimi tulkittavien avustajana eikä ota vastaan toimeksiantoa, johon

hänellä ei ole tarpeellista pätevyyttä, tai jos hän on jäävi, hän valmistautuu tulkkaukseen ja kehittää ammattitaitoaan jatkuvasti. (Turpeinen, 2019.)

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 52 §:n 1 momentin mukaan hallinto-oikeus huolehtii tulkkauksen järjestämisestä suullisessa käsittelyssä, jos henkilö ei osaa oikeudenkäynnissä käytettävää kieltä kielilain (423/2003) mukaisella tavalla. Tulkillä on ehdoton salassapitovelvollisuus. Tulkin salassapitovelvollisuus ja esteellisyys on säädetty hallintolaissa. (L 434/2003 3. luku 12. §, 11. luku 65. §.)

Tyypillinen ero lain ja eettisten ohjeiden välillä on siinä, että lain rikkomisesta seuraa rangaistus. Laissa säädetään esimerkiksi, että jos tulkki rikkoo salassapitovelvollisuutta, siitä seuraa hänelle rangaistus ja pahimmassa tapauksessa vuoden vankeus. Asioimistulkin ammattisäännöstö ja Oikeustulkin etiikka vaativat tulkilta salassapitovelvollisuutta. (Isolahti, 2011.)

4.1 Tulkin tilaaminen suulliseen käsittelyyn

Euroopan parlamentti on 26. kesäkuuta 2013 antanut direktiivin (2013/32/EU) kansainvälisen suojelun myöntämistä tai poistamisesta koskevasta yhteisestä menettelystä. Tämän direktiivin 15 artiklan 3 kohdan mukaan:

Jäsenvaltioiden on varmistettava asianmukaisin toimenpitein, että henkilökohtaiset puhuttelut suoritetaan olosuhteissa, joissa hakijat voivat esittää hakemuksensa perusteet kattavasti. Tätä varten jäsenvaltioiden on muun muassa valittava tulkki, joka pystyy varmistamaan, että hakija ja puhuttelun suorittaja pystyvät keskustelemaan keskenään asianmukaisella tavalla. Keskustelun on tapahduttava hakijan ensisijaisesti valitseamalla kielellä, paitsi jos on jokin toinen kieli, jota hän ymmärtää ja jolla hän pystyy ilmaisemaan itseään selkeästi. Jäsenvaltioiden on aina kun mahdollista järjestettävä samaa sukupuolta oleva tulkki, jos hakija niin pyytää, paitsi jos määrittävällä viranomaisella on syytä uskoa, että tällainen pyyntö perustuu syihin, jotka eivät liity hakijan vaikeuksiin esittää hakemuksensa perusteet kattavasti.

Kielellisten oikeuksien toteuttaminen laadukkaasti on kielitaidottoman valittajan kannalta äärimäisen olennaista. Pintapuolinen ja heikko tulkkaus voi pahimmassa tapauksessa johtaa siihen, että suullisessa istunnossa oleva valittaja ei tosiasiallisesti pääse osallistumaan häntä koskevaan käsittelyyn. (Rovaniemen hovioikeuspiirin tuomioistuinten laatuhanke 2008, s. 46–47.)

Hallinto-oikeus tilaa yleensä tarvitsemansa kielen tulkin sopimustoimittajiltaan. Tilauksen yhteydessä hallinto-oikeus ilmoittaa yleensä sopimustoimittajalle tulkkausaiheen hyvin lyhyesti. Aiheeksi ilmoitetaan esimerkiksi kristinusko. Tulkkauspalveluiden tarjoajat ovat vastuussa tulkkien ammattitaidon ja osaamistason riittävydestä (Turvapaikkaprosessia koskeva selvitys, 2019, s. 17–55).

4.2 Tulkin valmistautuminen

Tulkkaukseen valmistautuminen on yksilöllistä ja riippuu tulkkausaiheesta. Tulkkaus tulee suorittaa huolellisesti ja tulkin tulee valmistautua kulloiseenkin toimeksiantoon riittävästi etukäteen (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, 2021).

Valmistautuminen tarkoittaa kielellisen tiedon kasvattamista jatkuvasti. Tämä tarkoittaa, että tulkki ylläpitää ja kehittää sanavarastoaan. Hän ylläpitää tietoaan myös kieliopista ja merkitysopista.

Tulkin ammatti on haasteellinen ja monipuolinen. Työ voi olla henkisesti ja fyysisesti raskasta, koska työssä on paljon vaihtelevuutta, mikä voi aiheuttaa tulkille stressiä. Ammattitulkki hallitsee tulkin työn perusedellytykset sekä tulkin etiikan ja roolin. Hän hallitsee hyvin tulkkauskielet ja tuntee niihin liittyvät kulttuurit. (Leinonen, 2008, s. 293–299.)

Näiden lisäksi ammattitulkki hallitsee tulkkaustekniikat, tulkkausmenetelmät ja tulkkauslajit. On huomioitava, että tulkkaustekniikan, tulkin roolin ja ammattisäännösten tuntemuksen hallinta eivät synny automaattisesti kielitaidon mukana, vaan niiden oppimiseen tulkki tarvitsee peruskoulutusta ja jatkuvaa täydennyskoulutusta. (Leinonen, 2008, s. 298–299.)

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton (SKTL) laatimassa Oikeustulkin etiikan viidennessä artiklassa sanotaan, että huolellinen valmistautuminen tulkkaukseen on tulkattavan oikeusturvan turvaamisen kannalta äärimmäisen tärkeää. Tulkin tulisi perehtyä tulkkausaiheen sanostoon, termistöön ja idiomaattiseen kielenkäyttöön.

Kutz (2010, s. 287–320) on laatinut kattavan yhdeksänsänsäisen luettelon tulkin valmistautumisesta toimeksiantoon

1. Organisatorinen valmistautuminen
  - esimerkiksi perehtyminen työolosuhteisiin mm. tulkkauslaitteisiin
2. Temaattinen valmistautuminen
  - esimerkiksi perehtyminen tulkkaus aiheeseen ja uusien käsitteiden omaksuminen
3. Kielellinen valmistautuminen
  - esimerkiksi sanostojen laatiminen
4. Translatorinen valmistautuminen
  - esimerkiksi olemassa olevien sanostojen täydentäminen lähde- ja kohdekieleessä
5. varsinainen tulkkausvalmistautuminen
  - esimerkiksi tulkkauharjoitukset
6. Tekstuaalinen valmistautuminen
  - esimerkiksi perehtyminen mahdollisiin puhujiin
7. Kommunikatiivinen valmistautuminen
  - esimerkiksi mielikuvan luominen tulevasta tulkkauksitilanteesta
8. Psykologinen valmistautuminen
  - omasta mielenhyvinvoinnista huolehtiminen
9. Fysiologinen valmistautuminen
  - omasta fyysisestä kunnosta, erityisestä äänestä huolehtiminen

Nina Isolahti jakaa väitöskirjassaan (2014) tulkkauksen kahteen tulkkausmenetelmään: simultaanitulkkaukseen ja konsekutiivitulkkaukseen. Hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä käytetään molempia menetelmiä. Isolahden mukaan onnistunut tulkkaus vaatii tulkilta viestintätilanteen ja prosessien tuntemista sekä tulkkaustilanteessa osallistujien roolien ja tavoitteiden ymmärtämistä.

Tulkkauksen täsmällisyyden varmistamiseksi tulkin tulisi saada käyttöönsä myös toimeksiantajalta aiheeseen liittyviä materiaaleja, jotka auttaisivat häntä toimeksiantannon suorittamisessa. Tässä tulkin tulisi olla oma-aloitteinen ja tiedustella toimeksiantajalta mahdollisia materiaaleja hyvissä ajoin ennen tulkkausta. Tulkin tulisi myös hallita kielenulkoisen tiedon merkitystä, mikä tarkoittaa tulkattavien kielen taustatietojen, esimerkiksi kulttuurin liittyvien asioiden, ymmärtämistä. (Isolahti 2011).

Tulkin työkokemuksesta riippumatta systemaattisesta ja järjestelmällisestä valmistautumisesta toimeksiantoon on todellista hyötyä (Ala-Antti, 2003). Silti tulkin on tärkeää tiedostaa, että parhaalla mahdollisella tavalla valmistautuminenkaan ei valmista tulkkia välttämättä kaikkiin ongelmiin. Tämä johtuu siitä, että tulkattavat voivat yllättäen tulkkaustilanteessa puhua jostain tilanteeseen täysin liittymättömästä aiheesta, joka on tulkille entuudestaan tuntematon. Tällaiset tilanteet vaativat tulkilta nopeaa ongelmanratkaisukykyä. (Isolahti, 2011.)

Konsekutiivitulkkauksessa tulkki voi pyytää tarkennuksia tulkattavalta. Simultaanitulkkauksessa tätä mahdollisuutta ei valitettavasti ole käytössä, sillä tulkattavat voivat olla ihan jossain muussa huoneessa, ja jos tulkki kysyy jotain tarkennusta, muut puhutut asiat voivat jäädä tulkkaamatta. (Isolahti, 2011.)

4.3 Tulkkaus hallinto-oikeuden suullisessa istunnossa

Tulkattavan oikeusturvan toteutumisen kannalta onnistunut ja täsmällinen tulkkaus on avainasemassa. Huolellinen valmistautuminen on tulkkauksen onnistumisen kannalta olennainen asia. Kunnollinen valmistautuminen vaatii, että tulkille toimitetaan tarpeelliset materiaalit ja hänelle kerrotaan mahdollisimman tarkasti tulkkausaihe. Toimittajien tulisi varmistua, että tulkit ymmärtävät roolinsa ja noudattavat Asioimistulkkien ammattisäännöstöä. Valittajalla, eli hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä olevalla kansainvälisen suojelun hakijalla, on oikeus ilmoittaa missä tahansa vaiheessa, jos hän ei ymmärrä tulkkia. (Turvapaikkaprosessia koskeva selvitys, 2019, s 17–55.)

Tulkkaustyö on monipuolista ja vaatii monipuolista tietotaitoa. Ammattitulkki tietää roolinsa ja käyttäytyy sen mukaisesti. Tulkin rooli on tulkata asiat kokonaisuudessaan niin, että vieraskielinen asiakas ja viranomainen ymmärtäisivät toisiansa asianmukaisella tavalla. (Isolahti, 2011).

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton (SKTL) Asioimistulkin ammattisäännösten ja Oikeustulkin etiikan mukaan tulkin tulee tulkata mahdollisimman kattavasti ja tarkasti. Kattava tulkkaus kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa, erityisesti vakaumuksen ja seksuaalisen suuntautumisen liittyvissä jutuissa, on jyrkästi sanottuna elämän ja kuoleman kysymys. Heikkolaatuinen tulkkaus voi johtaa väärään päätökseen ja maasta poistamiseen. Henkilö voi pahimmassa tapauksessa joutua palautetuksi maahan, jossa hän voi joutua vainon- ja hengenvaaraan.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kerrotaan tarkemmin tutkimuksen tavoitteesta ja tarkoituksesta, tutkimuksen toteutuksesta, aineiston keruumenetelmistä ja analyysimenetelmistä. Lisäksi avataan tarkemmin tutkimuksen vaiheet ja käsitellään myös tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä.

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimuksella pyritään selvittämään juristien näkemyksiä mahdollisista tulkkausongelmista hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä, jotka liittyvät kielteisistä turvapaikkapäätöksistä tehtyihin valituksiin. Tutkimuksella pyritään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: onko hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa ilmennyt tulkkausongelmia? Miten ne on huomattu? Miten tulkkausongelmiin on reagoitu? Kyselyssä kartoitetaan juristien näkemyksiä tulkkausongelmista sekä sitä, miten he ovat niihin reagoineet. Tutkimus tavoittaa myös juristien näkemyksen siitä, miten hallinto-oikeuden tuomarit ovat reagoineet tulkkausongelmiin.

Tavoitteena on tehdä riippumaton tutkimus tulkkausongelmista hallinto-oikeuden kansainväliseen suojeluun liittyvien suullisia käsittelyitä hoitaneiden juristien näkökulmasta ja herättää keskustelua aiheesta. Vastauksia kerätään asianajajilta, luvan saaneilta oikeudenkäyntiavustajilta sekä julkisilta oikeusavustajilta. Vastaavanlaista tutkimusta ei ole aiemmin tehty, mikä lisää tämän tutkimuksen merkitystä entisestään. Tarkoitus on nostaa tulkkausongelmien liittyvät haasteet esille hallinto-oikeuden tuomareille, juristeille ja muille sidosryhmille, jotta näihin voitaisiin puuttua ja parantaa turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa sekä kohentaa ammattitulkkiensa merkitystä työelämässä.

5.2 Tutkimusmenetelmä perusteluineen

Tutkimusmenetelmän valitsemisessa on tärkeää ottaa huomioon tutkimuksen tavoitteet, kohderyhmä, tutkimuksen aikataulu ja tutkimuksesta aiheutuvat mahdolliset kustannukset. Tämän lisäksi valittu tutkimusmenetelmä olisi hyvä olla tehokas tutkijan työvaiheiden kannalta. Verkossa toteutetun sähköisen kyselylomakkeen edut ovat muun muassa sen nopeus, paikasta riippumattomuus ja taloudellisuus. (Valli & Perkkilä, 2018, s. 117–128.)

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on menetelmäsuuntaus, jossa tutkija pyrkii paneutumalla syväälle kohdeilmiöön ymmärtämään sen laatua ja merkitystä kokonaisvaltaisesti. Tämä tutkimusmenetelmä sopii parhaiten esimerkiksi esitutkimuksen toteuttamiseen ja se suunnataan yleensä rajatulle kohderyhmälle. Tässä tutkimusmenetelmässä tutkittava ilmiö on suhteellisen tuttu tutkijalle. Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus on menetelmäsuuntaus, jossa tutkimusaineisto on laaja ja sen analyysi perustuu aineiston kvantifointiin. Kvantitatiivinen tutkimus voidaan tehdä tutusta aiheesta tai vaikka ihan kokonaan vieraasta aiheesta. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa laajan aineiston avulla pyritään tuottamaan ilmiötä koskevia yleistyksiä (Hakala 2018, s.14–23).

Tämä tutkimus toteutetaan monimenetelmäisellä tutkimusmenetelmällä yhdistäen kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Tutkimuksessa yhdistettiin näitä kahta lähestymistapaa parhaan mahdollisen kuvan saamiseksi tutkittavasta ilmiöstä. Tässä tutkimuksessa määrälliset ja laadulliset menetelmät täydentävät toisiaan. Menetelmien yhdistämisen on sanottu soveltuvan erityisesti monimutkaisten sosiaalisten ilmiöiden tarkasteluun (Seppänen-Järvelä ym., & 2019, s. 333–340).

Tutkimus toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella Webropolissa. Sähköisen kyselylomakkeen käyttämiseen päädyttiin, koska siinä keskitytään tutkimuksen kannalta olennaisiin kysymyksiin. Näin tutkimus pysyy asetettujen rajaehtojen

sisällä. Vastaajan kannalta kyselylomake on myös helppo vaihtoehto, koska kyselyyn voi vastata itse valitussa paikassa ja sopivana ajankohtana.

Tämän tutkimuksen kohderyhmänä ovat juristit, jotka joskus ovat toimineet turvapaikanhakijan avustajana hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä riippumatta siitä, ovatko he olleet käsittelyssä osallisina oikeusaputoimiston kautta vai muualta hankittuina. Kohderyhmä koostuu lainoppineista ammattilaisista, jotka ovat yleensä hyvin kiireisiä. Tämä oli myös eräs merkittävä syy valittaessa kyselyn menetelmäksi nimenomaan Webropolissa luotu sähköinen kysely.

Aiheen tutkiminen juuri juristien näkökulmasta on merkittävää, sillä yleensä turvapaikanhakijoiden oikeusturvan toteutumisen ajatellaan liittyvän juristien työhön. Tulkkaus nähdään liian usein välineellisesti, eikä sen merkitystä nosteta riittävästi esille. Näin ollen on tärkeää selvittää millaisen painoarvon tulkkien työ saa juristien näkökulmasta. Lisäksi aiheen parissa työskentelevät juristit ovat työnsä puolesta hyvin ajan tasalla turvapaikanhakijoiden tilanteesta ja myös tulkkaushaasteista. Yleensä aiheen parissa työskentelevät juristit avustavat eri kielikunnasta tulevien turvapaikanhakijoiden hakemuksissa. Työssään turvapaikanhakijoiden kanssa juristit käyttävät tulkkauspalveluita jatkuvasti.

Maahanmuuttovirastossa ja hallinto-oikeuden suullisissa kansainväliseen suojeeluun liittyvissä käsittelyissä tulkki tilataan käytännössä yleensä aina viranomaisen toimesta, mutta muutoin juristit tilaavat tulkkinsa itse. Maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhutteluun liittyvät tulkkausongelmat ja myöhemmin mahdolliset tulkkausongelmat hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä jäävät juristien selvittäväksi, kuten KHO:n vuosikirjapäätöksestä (2023:10) käy hyvin ilmi. Aihetta ei kuitenkaan ole aiemmin systemaattisesti tutkittu nimenomaan juristien näkökulmasta.

Menetelmä on myös tutkimuksen tekijälle kustannustehokas, sillä Webropolin ohjelman käyttämisen oikeudet on saatu veloitusetta Diakonia-ammattikorkeakoulun kautta. Menetelmä on nopea, paljon nopeampi kuin esimerkiksi juristien kanssa vain laadullisesti kasvokkain toteutetut haastattelut. Tällä menetelmällä pyritään samaan myös laajempi käsitys tilanteesta. Käytetyssä menetelmässä

vastaajalla on mahdollisuus vastata kysymyksiin hänelle sopivana ajankohtana ja paikassa. Kyselylomake (liite 1) koostuu 21 kysymyksestä. Suurin osa kysymyksistä on yksityiskohtaisia suljettuja kysymyksiä. Kyselyssä on myös muutamia avoimia kysymyksiä. Niiden tarkoitus on saada vastaajilta laajempia vastauksia tutkimusaiheesta.

5.3 Tutkimuskysymysten toteuttaminen ja toimittaminen

Tutkimuksen teoriaosuus on kirjoitettu syksyllä 2022 ja talvella 2023. Alustava sähköinen kyselylomake luotiin Webropolissa maaliskuussa 2023. Lomakkeen sisältö peilattiin tarkasti tutkimustavoitteisiin ja teoriaosuudessa esiin tulleisiin merkityksellisiin sisältöihin. Sähköisen kyselylomakkeen toimivuutta arvioitiin ennen kyselyn julkistamista sekä sisällöllisesti, teknisesti että visuaalisesti. Kaiken kaikkiaan luotiin neljä koeversiota kyselylomakkeesta.

Koeversiot toimitettiin opinnäytetyön ohjaajille ja myös kahdelle juristille. Heiltä saatujen palautteiden pohjalta kysymyspatteristoa tehostettiin ja kyselyä parannettiin sekä sisällöllisesti että visuaalisesti. Kyselylinkin toimivuus varmistettiin ennen kyselylinkin julkistamista sekä erilaisilla päätelaitteilla (tietokoneella, tabletilla ja puhelimella) että ohjelmilla (Androidilla ja iOS:lla).

Kyselylomakkeen alussa ilmoitetaan vastaajille, että kysely on osa Diakonia-ammattikorkeakoulun tulkki (AMK) -tutkintoon sisältyvää opinnäytetyötä. Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista ja vastaaja voi poistua kyselystä milloin tahansa sulkemalla välilehden. Vastaajille ilmoitetaan myös, että tutkimus on luottamuksellinen ja vastaukset pysyvät anonyymeina eli vastaajia yksilöiviä henkilötietoja ei kysytä. Kyselyssä ei esimerkiksi kysytä vastaajien nimeä, ikää tai tarkkaa työpaikkaa. Kaikki avoimet vastaukset anonymisoidaan, jotta kukaan ei pääsisi yhdistämään vastaajaa mihinkään henkilöön tai tahoon.

Vastaajille ilmoitetaan myös, että tutkimuksen tarkoitus on ainoastaan selvittää, onko hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä kansainväliseen suojeluun

liittyvissä jutuissa ilmennyt tulkkauksoongelmia, ja jos on, miten näihin tulkkauksoongelmiin on reagoitu juristien näkökulmasta. Sekä kyselylomakkeen saatetekstissä että itse kyselylomakkeen alussa alkutietojen jälkeen esitetään myös opinäytetyön tekijän yhteystiedot (puhelinnumero ja sähköpostiosoite) mahdollisten vastaajien kysymyksien ja palautteiden varalle. Varsinainen kysely julkaistiin 11.4.2023.

Suomen asianajajaliiton virallisten nettisivujen mukaan Suomessa on 2 200 asianajajaa ja 1 600 lupajuristia. On hyvä muistaa, että Suomessa pääsääntöisesti oikeudenkäynneissä saavat avustaa asianajajat, julkiset oikeusavustajat ja luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat. Kansainvälisen suojelun kysymykset ovat vain yksi juridiikan alue, jolla juristit työskentelevät ja vain siihen erikoistuneita juristeja on Suomessa arviolta joitakin kymmeniä. Iso osa juristeista ei juurikaan tee töitä näiden kysymysten parissa. Kansainvälisen suojelun parissa työskentelevien juristien tarkkaa määrää ja yhteystietoja ei ole saatavilla kootusti.

Näin ollen kyselylinkki lähetettiin muutamalle tämän tutkimuksen tekijän tiedossa oleville lakitoimistoille ja juristeille, jotka hoitavat erityisesti kansainväliseen suojeluun liittyviä asioita, kaikille oikeusapu- ja edunvalvontapiirien johtajille, joiden yhteystiedot löydettiin oikeusministeriön sivuilta ja Suomen Asianajajaliitolle sekä juristiliitolle. Kyselylle luotiin kaksi saatetekstiä (liite 2), yksi organisaatioiden edustajille ja toinen suoraan juristeille. Saatetekstissä pyydettiin organisaatioiden edustajia välittämään kysely eteenpäin organisaationsa juristeille.

Kyselylomakkeen lopussa pyydettiin lisäksi vastaajia välittämään kysely edelleen eteenpäin, mikäli vastaaja tuntee jonkun muun kyselyn kriteerit täyttävän henkilön. Kyselyn saatetekstissä kerrottiin, että kysely on ensisijaisesti suunnattu juristeille, joilla on kokemusta turvapaikanhakijan oikeusavustajana toimimisesta hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä. Kaikki vastaukset kyselyyn ovat ensiarvoisen tärkeitä, sillä vastaavanlaista tutkimusta ei ole aiemmin tehty. Vastaukset pyydettiin toimittamaan 20.4.2023 menneessä.

Mahdollisimman laajan aineiston saamiseksi kyselyn täyttämistä lähetettiin muistutusviesti kolme arkipäivää (17.4.2023) ennen kyselyn määräaikaa. Muistutusviesti toimitettiin sekä sähköpostitse, että muutamalle juristille, joiden puhelinnumerot olivat tämä tutkimuksen tekijän tiedossa tekstiviestitse. Muistutusviesti toimitettiin myös kaikkien Suomen oikeusaputoimistojen yleisiin sähköpostiosoitteisiin. Kyselylinkki suljettiin 22.4.2023. Seuraavassa luvussa analysoidaan tutkimustuloksia.

6 TUTKIMUSTULOSTEN ESITTELY

Tässä luvussa esitellään tutkimustulokset. Tulokset esitellään järjestyksessä ja teemoittain tutkimuskysymykset ja tutkimustavoitteet huomioiden. Koska kyselyssä keskityttiin omakohtaisten ammatillisten kokemusten keräämiseen, kysely rakennettiin varmistamaan, että siihen vastaavat ainoastaan juristit, jotka ovat joskus toimineet turvapaikanhakijan oikeusavustajana hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä. Tämä asia tuotiin selkeästi esiin sekä kyselyn saatetekstissä (liite 2) että itse kyselylomakkeen (liite 1) alussa. Kyselylomakkeen alussa ilmoitettiin selkeästi myös, että vastaajien henkilötietoja ei kerätä. Kyselyn ensimmäisellä suljetulla kysymyksellä pyrittiin varmistamaan, että vastaaja on lukenut ja ymmärtänyt kyselyn alkutekstissä olevat reunaehdot ja haluaa vapaaehtoisesti osallistua tutkimukseen.

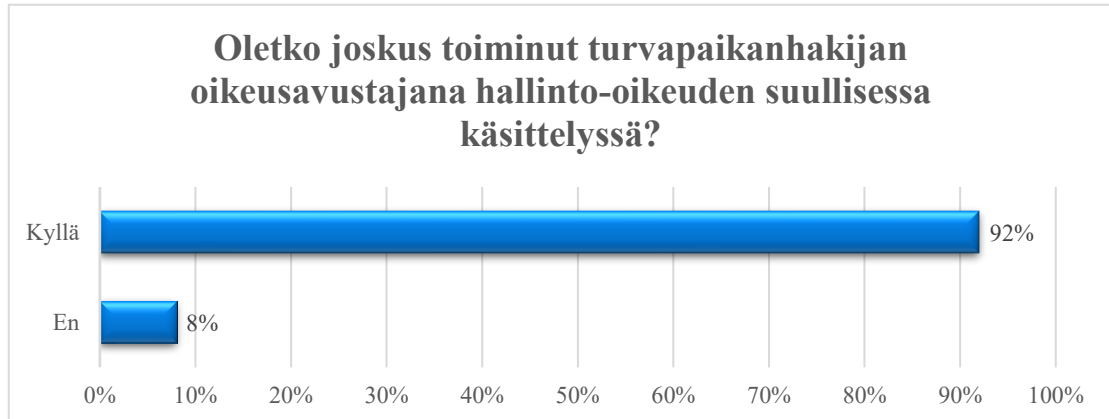
Ensimmäinen kysymys oli pakollinen ja siihen pystyi vastaamaan ainoastaan kyllä tai ei -vaihtoehdoilla. Jos vastaaja vastasi ei, kysely päättyi hänen osaltaan siihen ilman jatkokysymyksiä. Ainoastaan vastaamalla kyllä vastaaja pääsi jatkaamaan kyselyssä. Tällä varmistettiin tutkimustulosten luotettavuus, jotta kyselyn jätetyt vastaukset varmuudella olisivat ainoastaan kokemuspohjaisia tutkimukselle asetettujen rajaehdojen mukaisesti. Kyselyyn vastasi 27 henkilöä. Ainostaan yksi vastaajista vastasi ”Ei” kyselyn ensimmäiseen kysymykseen. Näin ollen kyselyn varsinaisiin kysymyksiin vastasi 26 henkilöä.

6.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselylomakkeen (liite 1) kysymyksillä k2–k4 pyrittiin selvittämään vastaajien taustatietoja, joita pidetään tutkimuksen tulosten analysoinnin ja luotettavuuden kannalta tärkeinä. Kyselyyn vastasi 9 miestä ja 17 naista. Vastaajista 13 oli asianajajia, yhdeksän ilmoitti olevansa luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia ja neljä ilmoitti olevansa julkisia oikeusavustajia. Vastaajista yhdeksän ilmoitti työpaikakseen julkisen oikeusaputoimiston, seitsemän yksityisen lakitoimiston, kahdeksan asianajotoimiston ja kaksi järjestön.

Kyselylomakkeen kysymys k5 oli kysymys, jolla varmistuttiin, että jatkokysymyksiin vastaajat täyttävät olennaisimman kyselylle asetetun ehdon. Tällä kysymyksellä pyrittiin tuplavarmistumaan, että vastaajaksi saadaan ainoastaan juristeja, jotka itse ovat toimineet joskus turvapaikanhakijan oikeusavustajana hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä, ja että heillä on täten omakohtaista kokemusta tutkimuksen selvityksen alla olevasta aiheesta.

Kaikista 26 vastaajasta 92 %, eli 24 vastaajaa, oli joskus toiminut turvapaikanhakijan oikeusavustajana hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä (Kuvio 1). Kyselylomake oli teknisesti toteutettu siten, että kielteisesti kysymykseen vastanneiden osalta kysely päättyi tähän kysymykseen, eli he eivät saaneet jatkaa kyselyn täyttämistä. Vastaajista 8 %, eli kaksi vastaajaa vastasi tähän kysymykseen k5 ”En”, mikä esti heitä vastaamasta myöhempisiin kysymyksiin.

Kuvio 1. Hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä turvapaikanhakijan oikeusavustajana toimineiden juristien osuus vastanneista

Niin kuin aiemmin kolmannessa luvussa (3 VALITUS HALLINTO-OIKEUTEEN) kerrottiin, hallinto-oikeuden suulliset käsittelyt kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa kasvoivat vuosina 2015–2016 pakolaiskriisin myötä. Kyselyn kysymyksessä k6 pyrittiin selvittämään, milloin vastaaja on ollut viimeksi hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa. Tällä pyrittiin selvittämään mahdollisten tulkkaushaasteiden ajankohtaa.

Yli 90 %, eli 22 vastaajaa, ilmoitti toimineensa juristina hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa 1–2 vuotta sitten. Ainostaan 4 %, eli yksi vastaajista ilmoitti toimineensa juristina hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa viimeksi 2–4 vuotta sitten. Viimeksi yli 8 vuotta sitten toimineita oli vastanneista myös 4 % (kuvio 2). Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että suurin osa vastaajien kokemista tulkkaushaasteista ovat tuoreita.

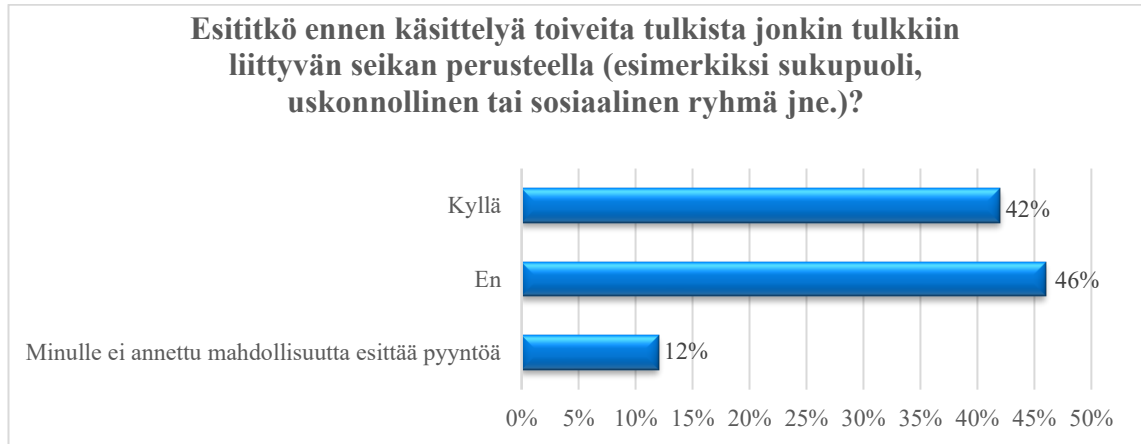

Kuvio 2. Osallistujien kokemuksen tuoreus hallinto-oikeuden suullisesta käsittelystä

6.2 Toiveiden esittäminen jonkin tulkkiin liittyvän seikan perusteella

Kyselyn kysymyksessä k7 pyrittiin selvittämään ovatko juristit esittäneet ennen suullista käsittelyä toiveita tulkista jonkin tulkkiin liittyvän seikan perusteella. Vastaaajista 42 %, eli kymmenen vastaajaa, vastasi kysymykseen myönteisesti, 46 %, eli 11 vastaajista vastasi kielteisesti ja 12 %, eli kolme vastaajista ilmoitti, että heille ei annettu mahdollisuutta esittää pyyntöä (kuvio 3). Erityisesti kielteisesti kysymykseen vastanneiden suuri osuus herättää kysymyksiä, koska merkittävä enemmistö on kuitenkin kokenut tulkkkausongelmia hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä (kysymys k9). Herää kysymys, onko hallinto-oikeuksien välillä merkittäviä eriävyyksiä siitä, miten ne viestivät juristeille heidän mahdollisuuksiinsa vaikuttaa tulkin valintaan?

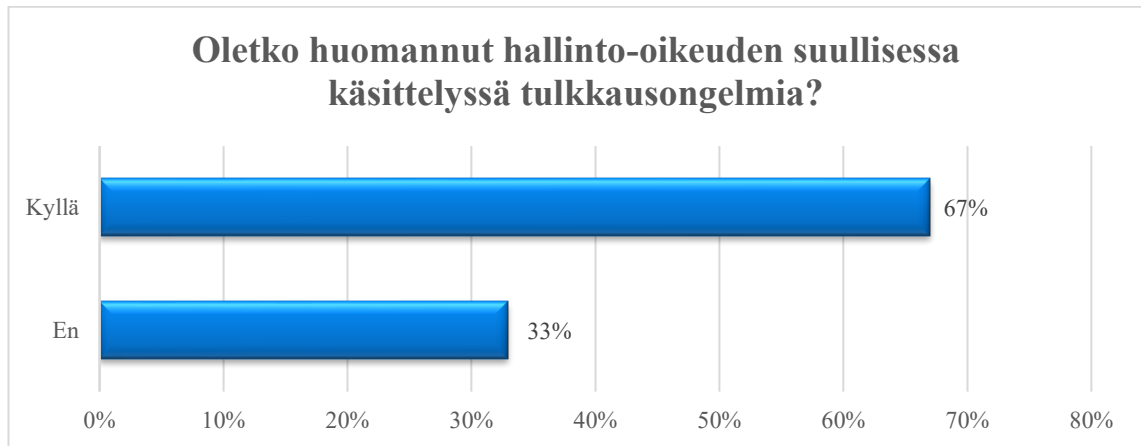

Kuvio 3. Vastauksien jakauma siitä, oliko vastaaja ennen käsittelyä esittänyt toiveen tulkista jonkin tulkkiin liittyvän seikan perusteella

Vastaajat, jotka vastasivat tähän kysymykseen ”Kyllä”, pääsivät vastaamaan myös kysymykseen k8. Siinä kysyttiin, hyväksyikö hallinto-oikeus juristin pyynnön tulkkiin liittyen. Tähän kysymykseen vastasi kymmenen vastaajaa; 80 %, eli kahdeksan vastaajista vastasi myönteisesti ja ainoastaan 20 %, eli kaksi vastaajista vastasi kielteisesti. Tämä tarkoittaa, että hallinto-oikeudet pyrkivät ottamaan huomioon juristien pyyntöjä tulkkiin liittyen varsin hyvin.

6.3 Tulkkaukset hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä

Kyselylomakkeen kysymyksessä k9 kysyttiin vastaajilta, ovatko he huomanneet tulkkaukset hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä. Tähän kysymykseen vastasi 24 juristia. Vastaajista 67 %, eli 16 vastanneista ilmoitti huomanneensa tulkkaukset hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä. Ainoastaan 33 %, eli kahdeksan vastaajista ilmoitti, että he eivät ole huomanneet tulkkaukset hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä (kuviokuva 4).

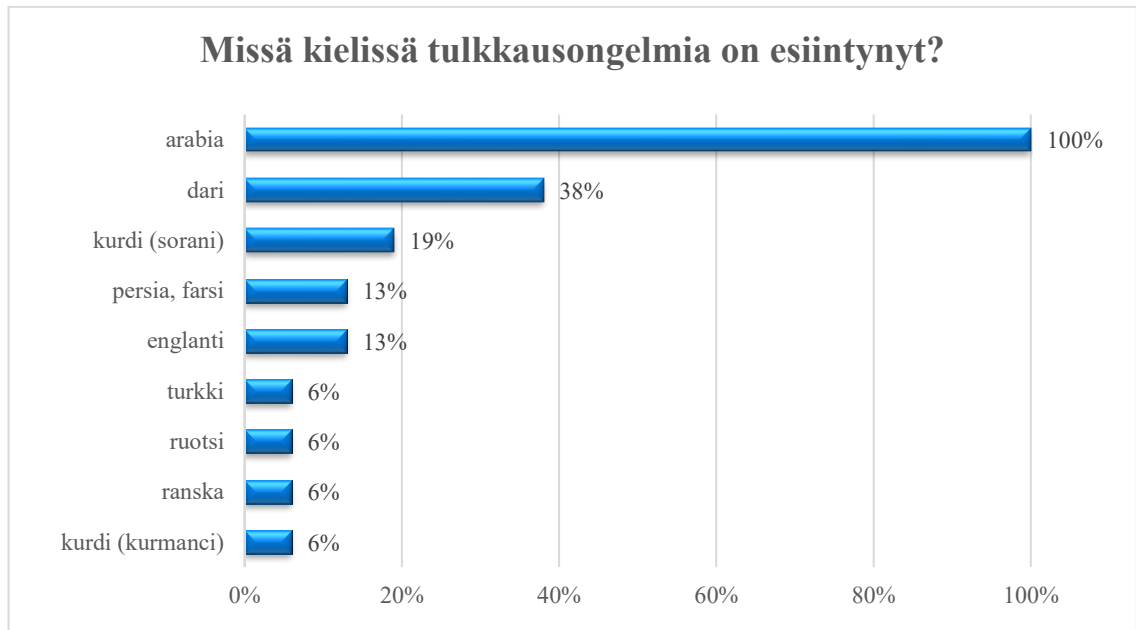

Kuvio 4. Tulkkausongelmia hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä huomaavien vastaajien osuus

Vastaajista 33 % vastasi tähän kysymykseen ”Ei”, mikä esti heitä vastaamasta myöhempiin kyselylomakkeen (liite 1) k10-k12 kysymyksiin. Heidän osaltaan kysely jatkui kysymykseen k13. Näin toimittiin, koska kyselyn k10–k12 kysymykset liittyvät ainoastaan hallinto-oikeudessa esiin tulleisiin tulkkausongelmiin.

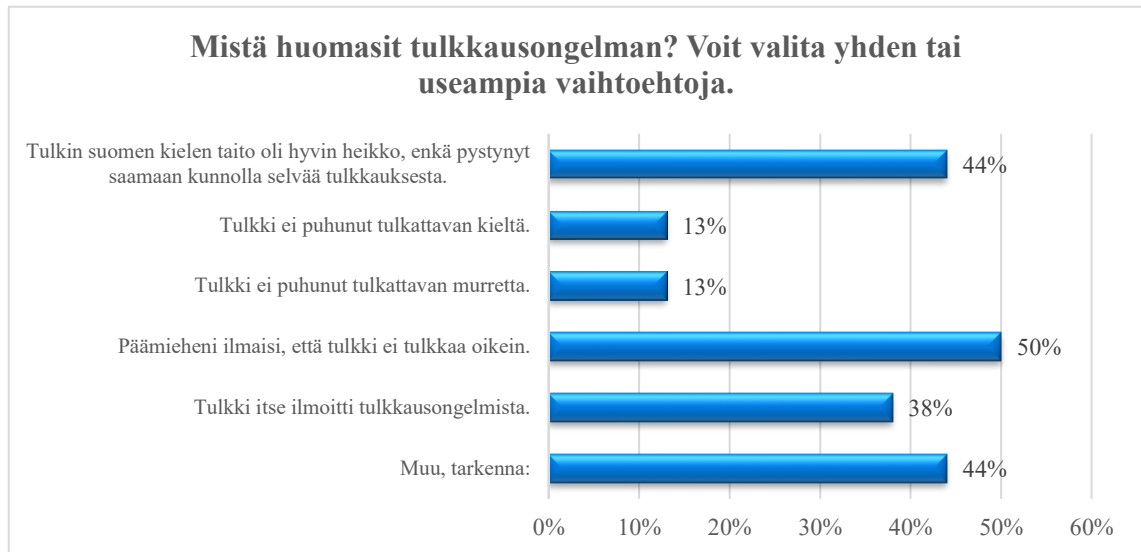
Seuraavassa kysymyksessä k10 kysyttiin, missä kielissä he ovat huomanneet tulkkausongelmia. Tämä oli monivalintakysymys, eli vastaaja on voinut valita useampia kielisiä ja tarvittaessa myös kirjoittaa sen kielen nimen, jota ei löytynyt kyselyssä olevalta listalta. Tällä kysymyksellä pyrittiin selvittämään, missä kielissä tulkkausongelmia esiintyy erityisen paljon. Tähän kysymykseen vastasi 16 juristia.

Kaikki (100%) vastaajista, eli 16 vastaajaa, oli huomannut tulkkausongelmia arabian kielessä. Vastaajista 38 %, eli kuusi vastaajaa oli huomannut tulkkausongelmia myös darin kielessä, 19 %, eli kolme vastaajista kurdin (sorani) kielessä ja 13 %, eli kaksi vastaajaa persia/farsissa sekä englannin kielessä. Tulkkausongelmia oli havaittu myös turkin, ruotsin ja ranskan kielissä sekä kurdin (kurmanjin) kielessä (kuvio 5). Alla olevassa kuviossa (kuvio 5) on merkitty ainoastaan ne kielet, joissa vastauksien mukaan on ilmennyt tulkkausongelmia. Kaikki kyselylomakkeessa merkatut kielet löytyvät kyselylomakkeesta (liite 1).

Kuvio 5. Kielten, joissa on esiintynyt tulkkauk ongelmia hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä, osuus vastauksista.

Seuraavassa kysymyksessä k11 selvitettiin, mistä juristi on huomannut tulkkauk ongelman. Kysymys oli monivalintainen ja vastaajille annettiin lisäksi mahdollisuus kirjoittaa vastauksensa itse, mikäli sopivaa vastausta ei löytyisi valmiista vastausvaihtoehdoista. Tähänkin kysymykseen vastasi 16 juristia. Vastaajista 50 %, eli kahdeksan vastaajaa ilmoitti huomanneensa tulkkauk ongelman, kun heidän päämiehensä on ilmaissut asian heille. Vastaajista 44 %, eli seitsemän vastaajaa ilmoitti huomanneensa tulkkauk ongelman johtuvan myös tulkin heikosta suomen kielen taidosta. Vastauksista ilmenee, että välillä tulkkauk ongelmat on huomattu, kun tulkki ei ole puhunut tulkattavan kieltä tai murretta (kuvio 6).

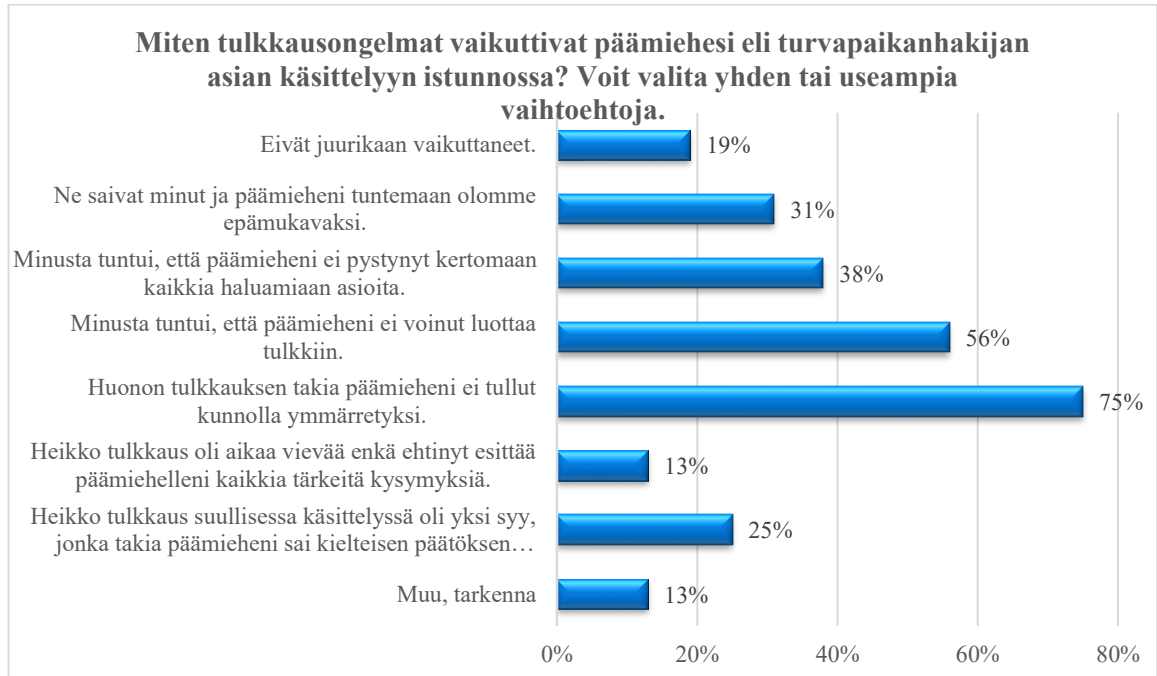
Kuvio 6. Tulkkausongelmien huomaaminen

Tässä kysymyksessä 44 %, eli seitsemän vastaajista antoi myös tarkentavia vastauksia kirjoittamalla vastauksensa vastauskenttään. Kirjallisissa vastauksissa korostui myös tulkin heikko suomen kielen taito, puutteellinen tulkkaus sekä käsittelyssä olevan asian terminologian hallitsemattomuus. Yksi vastaajista kiteytti vastauksensa näin: *"Olen ollut mukana kymmenissä suullisissa käsittelyissä ja monessa istunnoissa on ilmennyt joku tai joitain näistä kyselyssä mainituista ongelmista"*. Toinen vastaajista tarkensi vastauksessaan: *"Tulkki ei hallinnut kristinuskon sanastoa"*.

6.4 Tulkkausongelmien vaikutus asian käsittelyyn istunnossa

Kysymyksessä k12 kysyttiin juristeilta, miten tulkkausongelmat vaikuttivat heidän päämiehensä eli turvapaikanhakijan asian käsittelyyn istunnossa. Kysymys oli monivalintainen ja sillä pyrittiin saamaan laajempi käsitys tulkkausongelmien vaikutuksista asian käsittelyyn. Tähän kysymykseen vastasi 16 vastaajaa. Heistä 75 %, eli 12 vastaajista oli sitä mieltä, että huonon tulkkauksen takia heidän päämiehensä ei ole tullut kunnolla ymmärretyksi. Lisäksi 56 %, eli yhdeksän vastaajista ilmoitti, että huonon tulkkauksen takia heidän päämiehensä ei voinut luottaa tulkkiin. Vastaajista 38 %, eli kuusi vastaajista ilmoitti, että heikon tulkkauksen takia heidän päämiehensä ei pystynyt kertomaan kaikkia haluamiaan asioita

istunnossa. Tulkkausongelmien takia 31 %, eli viisi kyselyyn vastanneista juristeista kertoi, että sekä hän että hänen päämiehensä olivat tunteneet olonsa epä-mukavaksi istunnon aikana. (kuvio 7).

Kuvio 7. Tulkkausongelmien vaikutus asian käsittelyyn istunnossa

On tärkeää huomioida, että ainoastaan 19 %, eli kolme vastaajista kertoi, etteivät tulkkausongelmat juurikaan vaikuttaneet asian käsittelyyn istunnossa. Kuitenkin 25 %, eli neljä vastaajista oli sitä mieltä, että heikko tulkkaus suullisessa istunnossa on ollut yksi syy, jonka takia heidän päämiehensä on saanut kielteisen päätöksen hallinto-oikeudelta (kuvio 7). Juristeista 13 % tarkensi lisäksi vastauksensa kirjoituksella. Yksi tarkensi vastauksessaan seuraavaa: *”Oli ilmeinen riski siitä, että päämies ei tule ymmärretyksi oikein. Jutut päättyivät hyvin lähinnä siksi, että suomenkieliset todistajat paikkasivat sen, mikä päämiehen kuulemisesta puuttui”*.

6.5 Tulkkausongelmien esiintyvyys kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa

Kysymyksillä k13–k15 (liite 1) pyrittiin selvittämään tulkkausongelmien esiintyvyyttä kansainväliseen suojeluun liittyvissä asioissa. Nämä kysymykset laitettiin kyselylomakkeeseen, jotta saadaan selkeämpi kuva tulkkausongelmista koko turvapaikkaprosessin näkökulmasta ja samalla voitaisiin kartoittaa jatkotutkimusaiheita. Näihin kysymyksiin vastasi 24 juristia. Vastaaminen kysymyksiin k13–k15 oli pakollista. Kyselyn asetukset oli ohjelmoitu niin, että jokainen vastaaja sai valita valmiista vastausvaihtoehdoista yhden vastauksen. Vastaukset olivat suljettuja ja koostuivat eri väittämistä. Juristeja pyydettiin sijoittamaan mielipiteensä asteikkoon sen perusteella, ovatko he samaa vai eri mieltä väittämästä.

Väittämiin pystyi vastaamaan asteikolla 1–5, missä numero 1 tarkoittaa vahvasti eri mieltä ja 5 vahvasti samaa mieltä. Kysymysten k13–k15 vastausten analysoinnissa numerot 5 ja 4 tulkittiin siten, että vastaaja on selkeästi samaa mieltä väittämästä. Vastaavasti numero 1 ja 2 tulkittiin siten, että vastaaja oli selkeästi eri mieltä väittämästä. Numeron 3 vastaukset tulkittiin neutraaleiksi, eikä selvää kantaa voitu muodostaa.

Kyselyn k13 väittäjä oli: ”Tulkkausongelmat ovat yksi yleisimmistä ongelmista kansainväliseen suojeluun liittyvissä asioissa”. Kyselyyn vastanneista 24 juristista kaksi sijoitti mielipiteensä arvoon 5 ja kahdeksan vastaajista valitsi arvon 4. Tämä tulkittiin vastausten analyysissä siten, että vastaajista kymmenen oli samaa mieltä väittämästä. Kyselyyn vastanneista juristeista kuusi asetti vastauksensa arvoon 3, joten heidän kantansa analyysissä tulkittiin siten, että heillä ei ollut selvää kantaa kysyttyyn väittämään. Eri mieltä väittämästä oli kahdeksan vastaajaa, jotka sijoittivat mielipiteensä arvoille 1 ja 2 (kuvio 8).

Kuvio 8. Tulkkausongelmien yleisyys kansainväliseen suojeluun liittyvissä ju-tuissa juristien mielestä

Luvussa 2 kerrottiin, että turvapaikkaprosessin tärkein vaihe on turvapaikkapuhuttelu Maahanmuuttovirastossa. Siinä pyritään selvittämään turvapaikanhakijan kaikki turvapaikkaperusteet. Turvapaikkapäätös perustuu pitkälti turvapaikkapuhuttelussa esiin tulleisiin turvapaikanhakijan turvapaikkaperusteisiin ja Migrin käyttämiin maatieteraportteihin. Tämä takia pidettiin tärkeänä kysyä kysymyksellä k14 juristien mielipidettä myös siitä, ovatko he kokeneet Maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhutteluissa esiintyvän usein tulkkausongelmia.

Kyselyn k14 väittämä oli: ”Migrin turvapaikkapuhutteluissa esiintyy usein tulkkausongelmia”. Kyselyyn vastanneista 24 juristista kolme sijoitti mielipiteensä arvoon 5 ja 11 vastaajaa valitsi arvon 4. Tämä tulkittiin vastausten analyysissä siten, että vastaajista 14 oli samaa mieltä väittämästä. Kyselyyn vastanneista juristeista ainoastaan kolme asetti vastauksensa arvoon 3, joten heidän kantansa analyysissä tulkittiin siten, että heillä ei ollut selvää kantaa kysytyyn väittämään. Eri mieltä väittämästä oli seitsemän vastaajaa, jotka sijoittivat mielipiteensä arvoille 1 ja 2 (kuvio 9).

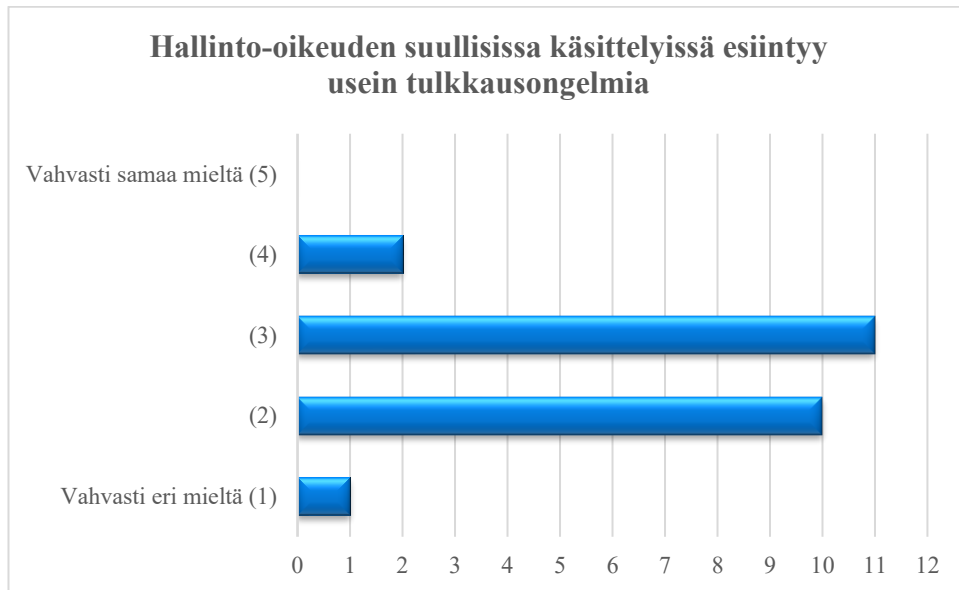

Kuvio 9. Tulkkauksoongelmien esiintyvyys Migrin turvapaikkapuhutteluissa

Migrin turvapaikkapuhutteluissa esiintyneistä tulkkauksoongelmista on laadittu erilaisia selvityksiä, joita on tässä tutkimuksessa käsitelty luvussa 2. Kysymyksen k14 tulos osoittaa, että suurin osa tähän kyselyyn vastanneista juristeista on sitä mieltä, että Migrin turvapaikkapuhutteluissa esiintyy edelleen usein tulkkauksoongelmia.

Kyselyn k15 väittämä oli: ”Hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä esiintyy usein tulkkauksoongelmia”. Kyselyyn vastanneista 24 juristista kaksi sijoitti mielipiteensä arvoon 4. Tämä tulkittiin vastausten analyysissä siten, että ainoastaan kaksi vastaajista oli samaa mieltä väittämästä. Kyselyyn vastanneista juristeista 11 asetti vastauksensa arvoon 3, joten heidän kantansa analyysissä tulkittiin siten, heillä ei ollut selvää kantaa kysytyyn väittämään. Eri mieltä väittämästä oli yksitoista vastaajaa, jotka sijoittivat mielipiteensä arvoille 1 ja 2 (kuvio 10).

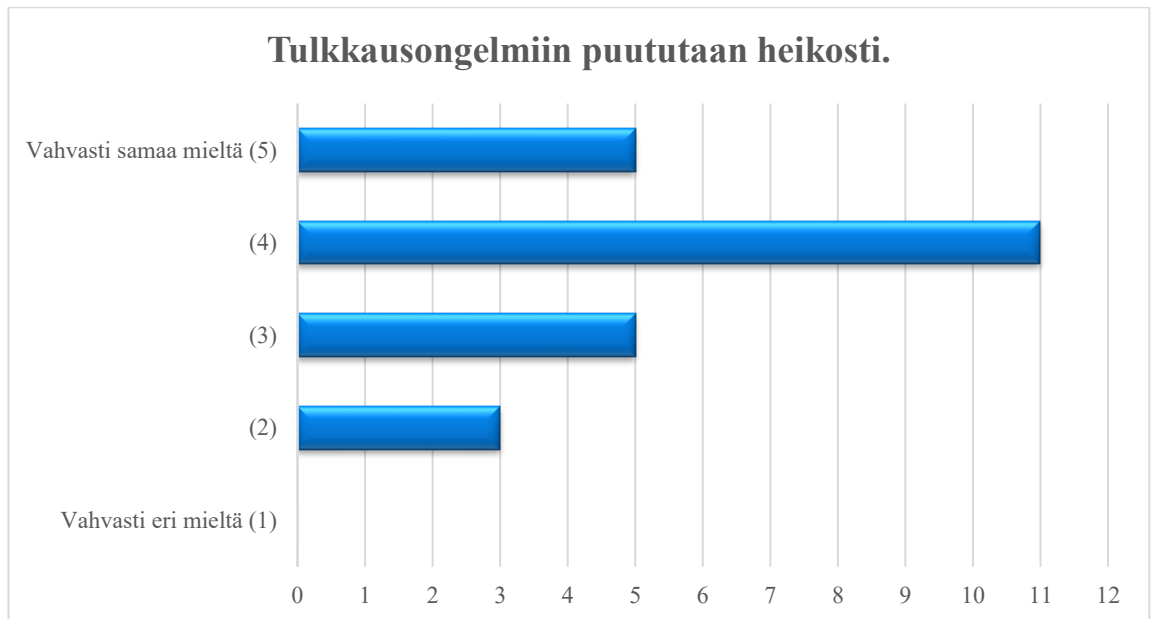
Kuvio 10. Tulkkausongelmien esiintyvyys hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä.

Kysymyksen k15 vastaukset ovat osittain ristiriidassa muiden kysymysten vastausten kanssa. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan tulkkausongelmat näyttävät merkittäviltä. Herääkin epäily siitä, ohjasiko kysymyksessä k15 mainittu sana ”usein” vastaajia valitsemaan arvon 3, joka on neutraali vastaus. Juristit ovat ammattinsa puolesta tottuneet olemaan hyvin tarkkoja sanavalinnoissaan. Tämä ristiriitainen havainto itsessään nostaa tarvetta jatkotutkimukselle.

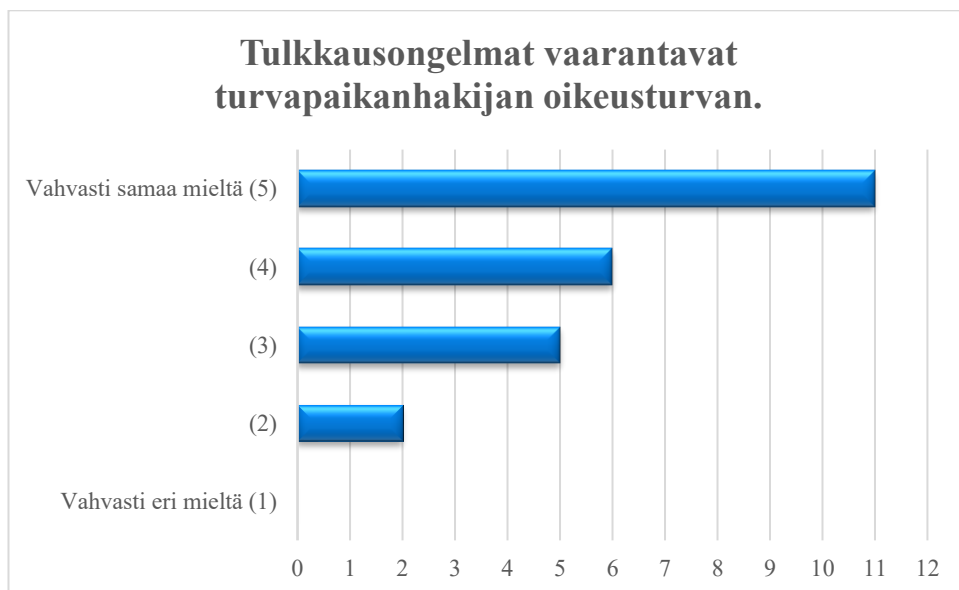
6.6 Turvapaikanhakijan oikeusturvan vaarantuminen

Kyselyssä (liite 1) kysymyksissä k16–k17 pyrittiin selvittämään, puututaanko tulkkausongelmiin juristien mielestä heikosti ja vaarantavatko tulkkausongelmat turvapaikanhakijan oikeusturvan. Kyselyn k16 väittämä oli: ” Tulkkausongelmiin puututaan heikosti”.

Kyselyyn vastanneista 24 juristista viisi sijoitti mielipiteensä arvoon 5 ja 11 vastaajaa valitsi arvon 4. Tämä tulkittiin vastausten analyysissä siten, että vastaajista 16 oli samaa mieltä väittämästä. Kyselyyn vastanneista juristeista ainoastaan viisi asetti vastauksensa arvoon 3, joten heidän kantansa analyysissä tulkittiin siten, että heillä ei ollut selvää kantaa kysytyyn väittämään. Eri mieltä väittämästä oli vain kolme vastaajaa, jotka sijoittivat mielipiteensä arvon 2 (kuvio 11).

Kuvio 11. Puuttuminen tulkkausongelmiin

Kuvio 12. Tulkkausongelmat vaarantavat turvapaikanhakijan oikeusturvan

Kyselyn k17 väittämä oli: ”Tulkkaukset vaarantavat turvapaikanhakijan oikeusturvan”. Kyselyyn vastanneista 24 juristista 11 sijoitti mielipiteensä arvoon 5 ja kuusi vastaajaa valitsi arvon 4. Tämä tulkittiin vastausten analyysissä siten, että 17 vastaajaa, eli yli puolet vastaajista, oli samaa mieltä väittämästä. Kyselyyn vastanneista juristeista ainoastaan viisi asetti vastauksensa arvoon 3, joten heidän kantansa analyysissä tulkittiin siten, että heillä ei ollut selvää kantaa kysytyyn väittämään. Eri mieltä väittämästä oli vain kaksi vastaajaa, jotka sijoittivat mielipiteensä arvon 2 (kuvio 12).

6.7 Reagoiminen tulkkauksoongelmiin

Kyselyn avointen kysymysten kohdalla sekä aineisto että sen analyysi muuttuu laadulliseksi. Kysymyksillä k18–k20 pyrittiin selvittämään, miten juristit itse ovat reagoineet tulkkauksoongelmiin ja miten he ovat kokeneet hallinto-oikeuden tuomareiden reagoivan tulkkauksoongelmiin. Lisäksi juristeilta kysyttiin, miten hallinto-oikeus voisi ennaltaehkäistä tulkkauksoongelmia. Vastauksiin ei asetettu vähimmäis- eikä maksimipituutta. Tarkoitus oli antaa vastaajille vapaus vastata oman mielensä mukaan. Siinä, missä määrällinen analyysi selvitti kysytyjen asioiden yleisyyttä ja määrää, vapaamuotoiset vastaukset mahdollistavat samojen asioiden ja ilmiöiden merkitysten ja seurausten erittelyn.

Kysymyksessä k18 kysyttiin: ”Miten sinä juristina olet reagoinut hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä oleviin mahdollisiin tulkkauksoongelmiin?”. Tähän kysymykseen vastasi kirjallisesti 15 juristia. Vastaajista 11 kertoi puuttuneensa tulkkauksoongelmaan muun muassa tuomalla sen esiin hallinto-oikeuden suullisessa istunnossa oleville tuomareille ja pyytäneensä istunnon puheenjohtajaa reagoimaan asiaan. Osa vastaajista ilmoitti pyytäneensä suullisen istunnon keskeyttämistä:

Pyysin käsittelyn keskeyttämistä. Puheenjohtaja sanoi, ettei suostuta pyyntöön vaan jatketaan. olen yrittänyt itse selvittää tulkkauksoongelmaa ja kyseenalaistanut tulkin käyttämiä suomen kielen termejä. Olen tuonut asian esiin voimakkaasti loppupuheenvuoroissa.

Osa vastaajista ilmoitti reagoineensa tulkkausongelmiin muodostamalla kysymyksensä uudelleen ja pilkkomalla sen osiin. Lisäksi tulkkausongelmiin kerrottiin reagoitavan rauhoittamalla sekä kannustamalla päämiestä toistamaan ja pilkkomaan vastauksena ja myös korjaamalla tiedot jälkikäteen toimittamalla lisäselvityksiä. Yksi vastaajista kiteytti näkemyksensä näin: *”Olen istunnossa huomauttanut ongelmasta. Olen joutunut rauhoittelemaan ja kannustamaan asiakastani. Olen korjannut tietoja jälkikäteen lisäselvityksin.”*

Vastaajat nostivat esiin sen, että tulkkausongelmia esiintyi erityisesti kristinuskoon liittyvissä sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevissa asioissa siksi, että tulkki ei hallitse näihin aiheisiin liittyvää terminologiaa. Eräs vastaus oli: *”Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevissa asioissa olen usein huomannut termien olevan hukassa”.*

Yksi vastaajista nostaa esiin monikielisistä perheistä tulevat turvapaikanhakijat, joilla ei välttämättä ole selkeää äidinkieltä:

Yksi haasteista liittyy monikielisistä perheistä tuleviin turvapaikanhakijoihin, joilla ei välttämättä ole selkeää äidinkieltä, vaan he puhuvat kahta kieltä suunnilleen tasaveroisesti, mutta välillä kieliä sekoittaen. Tämä on ymmärrettävästi hyvin vaikeaa myös tulkille ja osa valittajan ilmaisusta voi jäädä vajavaiseksi.

Vastauksissa tuli myös ilmi, että jotkut juristit kokevat vaikeaksi puuttua tulkkausongelmiin suoraan niitä kohdatessaan. Yksi vastaajista ilmaisi asian näin: *”Kynnys puuttua asiaan on hyvin korkea. Olen saattanut pyytää päämiestäni puhumaan lyhyemmissä pätkissä, että tulkki pystyisi kääntämään. Olen pyytänyt tulkkia tarkentamaan tai toistamaan kysymyksen”.*

Kysymyksessä k19 kysyttiin: *”Miten hallinto-oikeuden tuomarit ovat reagoineet mahdollisiin tulkkausongelmiin?”*. Kysymykseen vastasi 14 vastaajaa. Suurin osa vastasi, että hallinto-oikeuden tuomarit eivät juurikaan reagoineet tulkkausongelmiin. Yksi vastaajista ilmaisi asian näin: *”En muista, että tulkkausongelmiin olisi juurikaan puututtu, paitsi että avustaja on pyrkinyt niistä huomauttamaan”*. Toinen vastaajista ilmoitti turhautumisensa näin: *”Eivät mitenkään tai ainakaan siten, että salissa olijat olisivat huomanneet jonkin reaktion.”*

Yksi vastaajista kiteytti vastauksensa näin:

Hallinto-oikeudessa reagointi on ehkä asiallisempaa kuin yleisissä tuomioistuimissa, mutta lähinnä tuomarit pyörittelevät käsiään eivätkä tee mitään. Tulkkausongelmat eivät ole johtaneet siihen, että valittajan toiveita tulkeista kuunneltaisiin.

Osa vastaajista kertoi hallinto-oikeuden tuomareiden reagoineen vaihtelevasti, jotkut jopa vähätelivät tulkkausongelmia: ”*Yleensä on niin, että tämä tulkki on nyt valittu ja mennään tällä*”. Vastauksista tuli ilmi myös se, että osa tuomareista jollain tasolla kyllä tiedustelee, pahoittelee, huomauttaa ja pyrkii sovitteluun tulkkausongelmia, mutta he eivät kuitenkaan tee riittävästi itse ongelman korjaamiseksi.

Eräästä vastauksesta käy ilmi, että välillä tulkkausongelmia on pyritty ratkaisemaan yksinkertaistamalla istunnossa käytettyä kieltä, jotta istunto on saatu hakijan kannalta ymmärrettävästi tulkattua. Samalla vastaaja kirjoitti, että tulkkausongelma yhdessä istunnossa ratkaistiin seuraavasti:

Kerran myös pyysin tuomareilta lupaa esittää kysymykseni valittajalle suoraan hänen kielellään (englanniksi) ja tulkki tulkkasi sitten kaiken tuomareille. Tällä menettelyllä saimme suullisen käsittelyn suoritettua asianmukaisesti loppuun.

6.8 Tulkkausongelmien ennalta ehkäiseminen

Tämän tutkimuksen kysymyksessä k20 pyrittiin myös saamaan ratkaisuvaihtoehtoja tulkkausongelmien ennalta ehkäisemiseen. Vastaajilta kysyttiin kysymyksellä k20: ”Miten hallinto-oikeus voisi ennaltaehkäistä tulkkausongelmia?”. Tähän kysymykseen vastasi 23 juristia. Suurin osa vastaajista piti ammattitulkkiensa, erityisesti rekisteröityneiden oikeustulkkiensa, käyttämistä yhtenä tärkeänä keinona tulkkausongelmien ennaltaehkäisemisessä: ”*Varaamalla mahdollisimman koulutettuja ammattitulkkeja. Koulutettu oikeustulkki olisi parasta. Asioimistulkin osaaminen ei aina ole riittävää oikeuskäsittelyyn sanaston tai muun osaamisen puolesta*”. Monet vastaajista pitivät asioimistulkkiensa osaamistasoa riittämättömänä hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä tapahtuvaan tulkkausongelmaan.

Yli puolet vastaajista piti hyvänä keinona etukäteistiedustelun merkitystä. Vastajat toivoivat, että hallinto-oikeudet systemaattisemmin kyselisivät tulkattavan (turvapaikanhakijan) tulkkaustoiveita juristien kautta:

Ainakin pyytämällä etukäteen tietoja tulkkaukseen liittyvistä toiveista tai edes ilmoittamalla etukäteen kuka on tulossa tulkiksi, jotta kuultava voisi reagoida ajoissa, jos esim. jäävi tulkki tai väärä kieli tai huono tulkki, jonka asianajaja tuntee etukäteen jo huonoksi.

Vastauksissa korostui hallinto-oikeuden tuomareiden puutteellinen kyky havaita ja myös reagoida istunnossa tapahtuviin tulkkausongelmiin:

Sellaisella koulutuksella, jolla tuomarit ymmärtäisivät tulkkaukseen liittyviä ongelmia ja kommunikaation rajoituksia. Suullisiin käsittelyihin liittymätön ongelma tältä osin on, että hallinto-oikeudet eivät tunnista eivätkä tiedosta millaisia rajoituksia/ongelmia tulkkaus voi aiheuttaa turvapaikkapuhuttelussa. Vaikuttaa siltä, että hallinto-oikeudet eivät ymmärrä, että puhuttelupöytäkirjoissa voi olla kirjauksia, jotka johtuvat kuulemisvirheestä tai asian väärin ymmärtämisestä eikä pöytäkirjan tarkastus välttämättä oikaisen niitä. Puhuttelussa tulkki saattaa lukea pöytäkirjaan väärin kirjoitetun tekstin ikään kuin se olisi oikea, koska kuvittelevat sen olevan oikein kirjoitettu. Tämä on ongelma erityisesti silloin, jos puhuttelussa ei ole avustajaa mukana.

Monet vastaajista toivoivat, että hallinto-oikeuksien tuomarit seuraisivat tulkkausta aktiivisesti ja reagoisivat esiin tulleisiin tulkkausongelmiin, eivätkä aina odottaisi ainoastaan tulkattavan tai juristin puuttumista asiaan. Yksi vastaajista kiteytti näkemyksensä, mitä hallinto-oikeuden tuomareiden tulisi toiminnassaan muuttaa, näin: *”Reagoida vahvemmin avustajan tai valittajan kertomiin koskien tulkkausongelmia. Seuraamalla aktiivisesti tulkkausta ja reagoimalla jos ongelmia ilmenee”*.

Lisäksi vastauksissa korostui, että hallinto-oikeuden tuomareiden tulisi perusteellisemmin tiedustella kuultavalta ymmärtääkö hän tulkkia ja myös ymmärtääkö tulkki tulkattavaa. Juristit pitivät riittämättömänä tapana kysyä tämä kysymys ainoastaan tulkkauksen alussa. Yksi vastaajista kiteytti asian näin:

Selvittämällä perusteellisemmin päämieheltä, ymmärtääkö hän tulkkia ja ymmärtääkö tulkki häntä. Yleensä päämiehet jännittävät tilannetta niin paljon, että vastaavat heti käsittelyn alussa kysymykseen siitä, ymmärtävätkö toisiaan, myönteisesti.

Kaksi vastaajista nosti esiin, että hallinto-oikeus kyselee etukäteen tulkkaustoi-
veita muun muassa tulkin sukupuolen ja tulkattavan murteen perusteella. Lisäksi
yhdessä vastauksessa kiinnitettiin huomiota tulkin käyttämään kielitasoon:

Englannin osalta haasteena on usein tulkkien käyttämä varsin ylä-
luokkainen kieli, mitä osan turvapaikanhakijataustaisista valittajista
on vaikea ymmärtää. Eritoten afrikkalaistaustaisten henkilöiden on
usein vaikea ymmärtää länsimaalaista ja usein yläluokkaista englan-
tia (jota suomalainen kouluopetus puolestaan painottaa), joten myös
tähän olisi hyvä kiinnittää huomiota tulkkityöskäytössä.

Alla olevassa kuviossa (kuvio 13) on kirjattu yleisimmät kysymyksessä k20 nous-
seet tulkkausongelmien ennaltaehkäisemisen keinot juristien näkökulmasta.

Kuvio 13. Tulkkausongelmien ennaltaehkäisemisen keinot juristien näkökul-
masta

Kyselyn kysymyksessä k21 kysyttiin vastaajilta: ”Tuleeko jotain muuta aiheeseen liittyvää lisättävää?”. Tähän vastasi 12 juristia. Vastaajat vastasivat hyvin laajasti ja nostivat aiheeseen liittyen muitakin huomioitavia asioita. Vastaajat korostivat erityisesti tämän aiheen tutkimisen tärkeyttä:

Tämä on erittäin tärkeä tutkimus. Huono tulkkaus vaarantaa oikeusturvan ja estää oikeusvarman päätöksenteon, kun juttuja käsitellään vuosikausia eri asteissa - koska hakijan kertomaa ei ole ymmärretty oikein. Oikeusvarmuus tulisi olla tässäkin etusijalla - ei oikeuden toikaisu siitä, että pakko käyttää nyt tiettyä, kun on sopimus jonkin firman kanssa. Oikeuden tulee käyttää parhaita tulkkeja, joilla suomen kielen taito on aidosti hallussa.”.

Suurin osa vastaajista ilmoitti kokeneensa tulkkausongelmia yleisesti erityisesti Maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhutteluissa ja näiden ongelmien kantautuvan hallinto-oikeuksien suulisiin käsittelyihin. Monien vastaajien mielestä Maahanmuuttovirastossa on perinteisesti luotettu liian paljon tulkkaukseen, jopa silloinkin, kun on ollut selvää, että tulkkauksen taso ei ole ollut edes riittävällä tasolla. Yksi vastaaja ilmaisi Maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhutteluissa olevista tulkkaushaasteista seuraavasti:

Maahanmuuttovirastossa on perinteisesti luotettu liian paljon tulkkaukseen. Silloinkin kun on ollut selvää, että tulkkaus ei ole ollut hyvää. Olemme oikeusaputoimistossa joutuneet uhraamaan paljon aikaresursseja sekä rahaakin siihen, että olemme voineet todistaa hallinto-oikeudessa tulkkausvirheitä. Tulkkausongelmia on monenlaisia, mutta kieltä osaamattomankin puhuttelijan pitäisi älytä, että jotain on vialla, kun tulkin käänös on jo ajallisesti täysin erilainen kuin tulkattavan puhe. Samoin puhuttelijoiden pitäisi ymmärtää, että puhuteltavilla voi olla kainoutta ilmoittaa huonosta tulkkauksesta tai kielimuurin takia he eivät ole tietoisia laadusta ennen kuin on liian myöhäistä ja väärään tulkkaukseen annettu päätös on jo annettu. Jotkut tulkit tekevät selvästi vääriä käänöksiä ja ymmärtämättömät puhuttelijat (aitouden nimissä ehkä?) kirjaavat ne pöytäkirjoihin, jolloin niistä tulee entistäkin epäluotettavampia.

Toinen vastaaja ilmoitti Maahanmuuttoviraston heikosta kyvystä ottaa huomioon tulkkiin liittyviä toiveita näin:

Minulla on enemmänkin kokemuksia huonosta tulkkauksesta Migrissä. Ongelmatilanteita tulee Migrissä senkin vuoksi helpommin, että Migrihän ei tiedustele hakijalta koskaan etukäteen toiveita tulkkiin liittyen vaan se on hakijan itsensä tai hänen oikeusavustajansa varassa, että hän ymmärtää toivoa tietynlaista tulkkia (esim. naistulkkia). Migri on myös saattanut esim. hakijan toivottua naistulkkia, tilata jatkopuhutteluun kuitenkin miestulkin, vaikka aiemmassa puhutuksessa oli naistulkki...

Myös etätulkkaukseen liittyvät haasteet nousivat esiin juristien vastauksissa. Juristit ilmoittivat, että välillä on ollut tilanteita, jossa hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä tuomarit ja tulkki ovat olleet etäyhteyden päässä jossain toisessa kaupungissa, ja oikeusavustaja valittajan kanssa etäyhteyden päässä toisessa kaupungissa. Juristien mukaan valittaja on tällaisessa tilanteessa ilmaissut kokeneensa, että tulkki ei ole objektiivinen ja puolueeton vaan tuomareiden puolella. Lisäksi juristien mukaan valittaja ei uskalla kertoa vapaasti kääntymisestään kristinuskoon tai seksuaalisesta suuntautumisestaan, kun tulkkaus tapahtuu videon välityksellä. Kun tulkki on valittajalle ihan tuntematon, valittaja pelkää, että hänen puheitaan kuulevat muut ulkopuoliset tai hänen videonsa tallennetaan. Yksi vastaajista ilmaisi asian näin:

Itse olen kokenut, että koronan myötä lisääntynyt etätulkkaus on joissakin tapauksissa heikentänyt turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa. Olen kokenut haastavana sen, että osa tulkeista enää suostu tulemaan läsnäolotulkkauksiin esimerkiksi tapaamisiin ennen Migrin puhuttelua tai hallinto-oikeuden suullista käsittelyä. Tämä voi vaikuttaa siihen, pystyykö päämies muodostamaan luottamussuhteen avustajan kanssa. Mikäli luottamussuhdetta ei ole omaan avustajaan, on se vaikea luoda myös viranomaisiin. Etenkin jos taustalla on jo valmiiksi huonoja kokemuksia.

Monet vastaajista korostivat asiantuntevan tulkin merkitystä kansainväliseen suojeluun liittyvissä asioissa:

Asiantunteva tulkkaus on avainasemassa selvittäessä kansainvälisen suojelun perusteita. Tulkin ammattitaidottomuus voi johtaa pahimmassa tapauksessa ihmisen hengen ja terveyden vaarantumiseen. Yksittäisillä virheillä pelkästään sanavalinnoissa voi olla ratkaiseva merkitys.

Melkein kaikki vastaajat ilmoittivat huolensa turvapaikanhakijan oikeusturvan vaarantumisesta tulkkausongelmien takia. Eräs vastaajista ilmaisi kantansa näin:

On ensiarvoisen tärkeää, että valitustuomioistuimessa tulkkaus on laadukasta ja luotettavaa. Muutoin valittajan oikeusturva ei missään määrin toteudu. Asiaan tulisi suhtautua sille kuuluvalla vakavuudella. Tulkkausongelmat johtavat väärin päätöksiin ja sitä kautta uusiin prosesseihin. Laadukkaan tulkkauksen järjestäminen on siksi prosessiekonomisesti huomattavasti tehokkaampaa kuin huonojen tulkki-
kien käyttäminen.

Huomattava osa vastaajista piti tulkkauksen luotettavuutta ja ymmärrettävyyttä laajempänä ongelmana kuin miltä päällisin puolin näyttää, sillä heidän mukaansa virheet eivät yleensä nouse esille, ellei käsittelyä avata perusteellisesti ammattitaitoisemman tulkin avustuksella. Vastauksissa nousi esiin myös huoli KHO:n käytäntöjä kohtaan tulkkauksen ongelmien arvioimisessa. Lisäksi tulkkausongelmista johtuvat ylimääräiset inhimilliset ja taloudelliset kustannukset nostettiin esiin monissa vastauksissa. Eräs vastaaja ilmaisi huolensa tulkkausongelmista johtuneista kustannuksista: ”*Halpa tulkki voi tulla todella kalliiksi, kun hakijan vastaanottopäivät ja oikeusapukulut lisääntyvät tarpeettomasti*”.

7 PÄÄTELMÄT JA TULOSTEN YHTEENVETO

Tutkimuksella pyrittiin selvittämään juristien näkemyksiä mahdollisista tulkkausongelmista hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä, jotka liittyvät kielteisistä turvapaikkapäätöksistä tehtyihin valituksiin. Aiheen tutkiminen juuri juristien näkökulmasta oli merkittävää, sillä yleensä turvapaikanhakijoiden oikeusturvan toteutumisen ajatellaan liittyvän juristien työhön. Lisäksi aiheen parissa työskentelevät juristit ovat työnsä puolesta hyvin ajan tasalla turvapaikanhakijoiden tilanteesta ja myös tulkkaushaasteista. Työssään turvapaikanhakijoiden kanssa he käyttävät tulkkauspalveluita jatkuvasti.

Tutkimus suoritettiin monimenetelmällisellä tutkimusmenetelmällä luomalla kyselylomake (liite 1) Webropol -sovelluksessa. Varsinainen kysely julkaistiin 11.4.2023. Vastaukset pyydettiin toimittamaan 20.4.2023 menneessä. Mahdollisimman laajan aineiston saamiseksi kyselyn täyttämistä lähetettiin muistutusviesti kolme arkipäivää (17.4.2023) ennen kyselyn määräaikaa. Kyselylinkki lähetettiin tämän tutkimuksen tekijän tiedossa oleville lakitoimistoille ja juristeille, jotka hoitavat erityisesti kansainväliseen suojeluun liittyviä asioita, kaikille oikeusapu- ja edunvalvontapiirien johtajille, joiden yhteystiedot löydettiin oikeusministeriön sivuilta, ja Suomen Asianajajaliitolle sekä juristiliitolle.

Tutkimukseen vastasi yhteensä 26 juristia. Vastaajista 13 oli asianajajia, yhdeksän luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia ja neljä julkisia oikeusavustajia. Vastaajista yhdeksän ilmoitti työpaikakseen julkisen oikeusaputoimiston, seitsemän yksityisen lakitoimiston, kahdeksan asianajotoimiston ja kaksi järjestön. Kaikista 26 vastaajasta 92 %, eli 24 vastaajaa, oli joskus toiminut turvapaikanhakijan oikeusavustajana hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä (kuvio 1).

Yli 90 %, eli 22 vastaajaa, ilmoitti toimineensa juristina hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa 1–2 vuotta sitten. Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että suurin osa vastaajien kokemista tulkkaushaasteista ovat tuoreita ja ajankohtaisia (kuvio 2).

Tutkimustulokset osoittavat, että tulkkausongelmat ovat varsin yleisiä kansainväliseen suojeluun liittyvissä asioissa ja niiden negatiiviset vaikutukset ovat merkittäviä. Tulkkausongelmia esiintyy erityisesti arabian ja darin kielissä. Tämä johtuu varmasti myös siitä, että vuonna 2015–2016 Suomeen saapui paljon turvapaikanhakijoita näistä kielikunnista. Vastaajista 67 %, eli 16 vastanneista, ilmoitti huomanneensa tulkkausongelmia hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä. Ainoastaan 33 %, eli kahdeksan vastaajista, ilmoitti, että he eivät ole huomanneet tulkkausongelmia (kuvio 4).

Tulosten mukaan juristit yleensä huomaavat tulkkausongelmat, kun heidän päämiehensä on ilmaissut asian heille. Huomattava osa juristeista ilmoitti huomaneensa tulkkausongelman myös tulkin heikosta suomen kielen taidosta. Tätä voisi selittää se, että juristit ovat pääsääntöisesti suomenkielisiä eivätkä hallitse päämiehensä käyttämää kieltä, joten heille on helpompaa huomata tulkkaushaasteet tulkin heikosta suomen kielen taidosta. Vastauksista ilmenee, että välillä tulkkausongelmat on huomattu, kun tulkki ei ole puhunut tulkattavan kieltä tai murretta (kuvio 6). Yksi vastaajista kiteytti vastauksensa näin: ”*Olen ollut mukana kymmenissä suullisissa käsittelyissä ja monessa istunnoissa on ilmennyt joku tai joitain näistä kyselyssä mainituista ongelmista*”. Toinen vastaajista tarkensi vastauksessaan: ”*Tulkki ei hallinnut kristinuskon sanastoa*”.

Juristien mukaan päällimmäisenä tulkkausongelmat vaikuttavat istunnon aikana siihen, että asiakkaat eivät saa kaikkia asioitaan kerrottua eikä heidän päämiehensä ole tullut kunnolla ymmärretyksi. Tulkkausongelmat vaarantavat turvanpaikanhakijoiden oikeusturvan ja aiheuttavat luottamuspulaa sekä epämiellyttäviä tunteita hallinto-oikeuksien käsittelyissä niin tulkattavissa kuin juristeissa. Neljä vastaajista oli sitä mieltä, että heikko tulkkaus suullisessa istunnossa on ollut yksi syy, jonka takia heidän päämiehensä on saanut kielteisen päätöksen hallinto-oikeudelta (kuvio 7).

Tulkkausongelmat ovat hallinto-oikeuksia yleisempiä Maahanmuuttoviraston käsittelyissä. Tämä tulee ilmi sekä aiemmissa selvityksissä ja tutkimuksissa (Lepola 2018, Pirjetanniemi et. al., 2021 ja Owl-Group, 2019), että tähän tutkimukseen osallistuvien kokemuksissa. Maahanmuuttovirastoon liittyvät ongelmat ovat merkittäviä, sillä hallinto-oikeuksissa käsitellään ainoastaan Maahanmuuttoviraston päätöksistä tehtyjä valituksia. Luvussa 2 kerrottiin, että turvapaikkaprosessin tärkein vaihe on turvapaikkapuhuttelu Maahanmuuttovirastossa. Siinä pyritään selvittämään turvapaikanhakijan kaikki turvapaikkaperusteet. Turvapaikkapäätös perustuu pitkälti turvapaikkapuhuttelussa esiin tulleisiin turvapaikanhakijan turvapaikkaperusteisiin ja Maahanmuuttoviraston käyttämiin maatietoraportteihin. Näin ollen on äärimmäisen tärkeää, että tulkin varassa oleva kielitaidoton

turvapaikanhakija saa laadukasta ja ammattimaista tulkkausta turvapaikkaperusteidensa ilmaisemiseen.

Tämän tutkimuksen tulokset vahvistavat, että suurimman osan tutkimukseen osallistuneiden juristien mielestä tulkkausongelmista seuraa asiakkaiden oikeusturvan vaarantuminen (kuvio 12). On äärimmäisen huolestuttavaa, että tulokset myös osoittavat suurimman osan kyselyyn vastanneista juristeista olevan selkeästi sitä mieltä, että tulkkausongelmiin puututaan heikosti (kuvio 11). Tulkkausongelmat voivat näin pahimmillaan johtaa vääriin päätöksiin ja täten vaikuttaa suoraan turvapaikanhakijan elämään peruuttamattomasti ja perustavanlaatuisesti.

Vaikka tutkimukseen osallistuneet juristit pitävät tulkkausongelmia merkittävänä ja asiakkaiden oikeusturvaa uhkaavina, vain 42 % (kuvio 3) heistä esittää oikeuksille toiveita tulkkeihin ja näiden osaamiseen liittyen etukäteen. Sen sijaan suullisessa istunnossa valtaosa ongelmia kokeneista juristeista kertoo puuttuneensa niihin. Juristit kertoivat puuttuneensa tulkkausongelmaan muun muassa tuomalla sen esiin hallinto-oikeuden suullisessa istunnossa oleville tuomareille ja pyytäneensä istunnon puheenjohtajaa reagoimaan asiaan. Osa juristeista ilmoitti pyytäneensä suullisen istunnon keskeyttämistä, mihin tuomarit eivät suostuneet: *”Pyysin käsittelyn keskeyttämistä. Puheenjohtaja sanoi, ettei suostuta pyyntöön vaan jatketaan.”* Jotkut juristit kokivat vaikeaksi puuttua hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä ilmentyneisiin tulkkausongelmiin.

Vastaajat nostivat esiin sen, että tulkkausongelmia esiintyi erityisesti kristinuskoon liittyvissä sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevissa asioissa siksi, että tulkki ei hallitse näihin aiheisiin liittyvää terminologiaa. Tätä aihetta on käsitelty myös luvussa 3.

Suurin osa kyselyyn osallistuneista koki, että hallinto-oikeuden tuomarit puuttuvat ongelmiin liian harvoin ja melko sallivasti. Ongelmia pahoitellaan, muttei korjata, saati ennakoida. Osa vastaajista kertoi hallinto-oikeuden tuomareiden

reagoineen vaihtelevasti, jotkut jopa vähätelivät tulkkausongelmia: ”*Yleensä on niin, että tämä tulkki on nyt valittu ja mennään tällä*”.

Suurin osa vastaajista piti ammattitulkkiin, erityisesti rekisteröityneiden oikeustulkkiin, käyttämistä yhtenä tärkeänä keinona tulkkausongelmien ennaltaehkäisemisessä: ”*Varaamalla mahdollisimman koulutettuja ammattitulkkeja. Koulutettu oikeustulkki olisi parasta. Asioimistulkin osaaminen ei aina ole riittävää oikeuskäsittelyyn sanaston tai muun osaamisen puolesta*”. Monet vastaajista pitivät asioimistulkkiin osaamistasoa riittämättömänä hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä tapahtuvaan tulkkaukseen.

Yli puolet vastaajista piti hyvänä keinona etukäteistiedustelun merkitystä. Vastaajat toivoivat, että hallinto-oikeudet systemaattisemmin kyselisivät tulkattavan (turvapaikanhakijan) tulkkaustoiveita juristien kautta. Tulosten mukaan juristit ovat myös huolissaan hallinto-oikeuksien tuomareiden puutteellisesta kyvystä havaita ja myös reagoida istunnossa tapahtuviin tulkkausongelmiin. Juristit toivoivat lisäkoulutuksia tuomareille tämän kyvyn vahvistamiseksi. Monet vastaajista toivoivat, että hallinto-oikeuksien tuomarit seuraisivat tulkkausta aktiivisesti ja reagoisivat esiin tulleisiin tulkkausongelmiin, eivätkä aina odota tulkattavan tai juristin puuttumista asiaan

Kysymys k15 on tuottanut muiden vastausten kanssa aavistuksen ristiriitaisia tuloksia. Se saattaa johtua kysymyksen muotoilusta, sillä sana ”usein” on saattanut aiheuttaa varovaisuutta vastauksissa. Toisaalta on myös mahdollista, että vastaajilla on ollut kokemuksia vakavista ongelmista ja niiden seurauksista, mutta niitä on onneksi ollut vain suhteellisen harvoissa tapauksissa.

E erityisen huolestuttavaa on myös se, että useimmiten tulkkausongelman näyttää aineiston mukaan huomaavan asiakas, ei juristi tai hallinto-oikeuden virkahenkilö, vaikka laadukkaan tulkkauksen järjestäminen on lain mukaan hallinto-oikeuden vastuulla. Se, että valittaja joutuu oikeuskäsittelyn aikana arvioimaan tulkin osaamista, tekee tilanteesta hänelle haastavan ja vaikuttaa mahdollisesti hänen oikeusturvansa toteutumiseen.

7.1 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimuksen reliabiliteetti kuvaa tutkimuksessa käytettyjen tutkimusmenetelmien toimivuutta aineiston analysoinnissa. Validiteetti kuvaa sitä, kuinka hyvin tutkimuksessa koottu aineisto vastaa tutkimukselle asetettuja kiritereitä. Tässä tutkimuksessa vastaajat edustavat melko kattavasti kaikkia niitä toimijatahoja, jotka työskentelevät tulkkien kanssa hallinto-oikeuksissa. Tähän tutkimukseen osallistui 26 juristia. Vastaajista 13 oli asianajajia, joista yhdeksän ilmoitti olevansa luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia ja neljä ilmoitti olevansa julkisia oikeusavustajia. Vastaajista yhdeksän ilmoitti työpaikakseen julkisen oikeusaputoimiston, seitsemän yksityisen lakitoimiston, kahdeksan asianajotoimiston ja kaksi järjestön.

Vastaajien kokemukset hallinto-oikeuksista ovat hyvin tuoreita – 92 % vastaajista kertoo kokemuksia olevan 1–2 viime vuoden ajalta. Ainostaan yksi vastaajista ilmoitti kokemuksensa juristina toimimisesta hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä sijoittuvan yli kahdeksan vuoden taakse (Kuvio 2). Vastausten samansuuntaisuus kysymyksissä k18–k21 kertoo myös tutkimuksen luotettavuudesta. Varsinkin laadullisen osion k18–k21 (vapaamuotoiset vastaukset) kokemukset ja esimerkit ovat samankaltaisia.

Koska aineisto on edustava ja tuore, tutkimuksen määrällinen osuus mahdollistaa ilmiön yleisyyden arvioimisen. kansainvälisen suojelun kysymykset ovat vain yksi alue, jolla juristit työskentelevät ja vain siihen erikoistuneita juristeja on Suomessa arviolta joitakin kymmeniä. Iso osa juristeista ei juurikaan tee töitä näiden kysymysten kanssa. Siksi aineiston kattavuutta tai edustavuutta ei voi arvioida suoraan suhteuttamalla vastaajien määrää juristien määrään. On hyvin mahdollista, että juristit, jotka työskentelevät aiheen parissa enemmän ja kokevat sen hyvin tärkeäksi vastanneet tähän kyselyyn herkemmin. vastaavanlaisesti sellaiset vastaajat eivät vastanneet, jotka eivät koe asiaa tärkeäksi.

Tulkkausongelmia esiintyy paljon ja ne korostuvat erityisesti arabian- ja darin kielen tulkkauksessa. Tutkimuksen laadullinen osuus puolestaan mahdollistaa

ilmiön syvällisemmän tarkastelun. Tutkimuksen osallistajat kuvasivat kokemuksiinsa huonon tulkkauksen seurauksista. Tulkkausongelmat vähintäänkin nakertavat valittajien luottamusta hallinto-oikeuksiin ja oikeusjärjestelmään, mutta ne voivat pahimmillaan vaarantaa turvapaikanhakijan oikeusturvan ja johtaa jopa maasta poistamisiin. Laadullinen osuus täydentää ja syventää määrällistä osuutta ja mahdollistaa sen, että tutkimus voi tehdä ilmiötä paremmin ymmärrettäväksi esimerkkien ja kehitysehdotusten kautta. Se, että osallistujien esimerkit olivat samansuuntaisia, antaa vahvistusta tutkimuksen reliabiliteetille.

7.2 Tulokset tavoitteiden valossa

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, onko hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa ilmennyt tulkkausongelmia, sekä sitä, miten näihin tulkkausongelmiin on reagoitu. Mitä mieltä juristit ovat näistä tulkkausongelmista? Miten juristit ovat reagoineet mahdollisiin tulkkausongelmiin? Miten hallinto-oikeuden tuomarit ovat reagoineet tilanteeseen?

Tutkimustulokset vastaavat hyvin tutkimukselle asetettuihin tavoitteisiin, sillä tutkimustulokset ovat valottaneet sitä, minkälaisesta ja minkä laajuudesta ongelmasta on kyse. Tutkimustulokset osoittavat, että tulkkausongelmat ovat varsin yleisiä kansainväliseen suojelun liittyvissä asioissa ja niiden negatiiviset vaikutukset ovat merkittäviä. Tulkkausongelmia esiintyy erityisesti arabian ja darin kielessä. tulkkausongelmia esiintyy läpi turvapaikkaprosessin turvapaikkapuhutte- luista hallinto-oikeuksien suullisiin käsittelyihin.

Juristit huomaavat näitä tulkkausongelmia suullisissa käsittelyissä yleensä heidän päämiehensä esiin tuomana ja tulkin heikosta suomen kielen taidosta. Juristin mielestä he yrittävät reagoida tulkkausongelmiin suullisissa käsittelyissä huomauttamalla asiasta, pilkkomalla ja muotoilemalla kysymyksensä uudestaan, kannustamalla ja rohkaisemalla päämiestään ja välillä jopa pyytämällä istunnon keskeyttämistä istunnon puheenjohtajalta. Juristien mukaan hallinto-oikeuksien tuomarit reagoivat tulkkausongelmiin vaihtelevasti ja jopa vähättelevästi.

Tutkimustuloksissa nousi vahvasti esiin, että tulkkkausongelmat vaarantavat turvapaikanhakijoiden oikeusturvan, pitkittävät turvapaikkaprosessia ja aiheuttavat ylimääräisiä kustannuksia: ” *Halpa tulkki voi tulla todella kalliiksi, kun hakijan vastaanottopäivät ja oikeusapukulut lisääntyvät tarpeettomasti*”.

8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämä tutkimus osoitti, että kansainväliseen suojeluun liittyvät tulkkkausongelmat ovat edelleen yleisiä. Aiemmin mainittiin, että tulkkkausongelmia on selvitetty erilaisilla selvityksillä ja tutkimuksilla (esim. Lepola 2018, Pirjetanniemi et. al., 2021 ja Owal-Group, 2019). Tästä huolimatta tämän tutkimuksen tulosten mukaan tulkkkausongelmia esiintyy edelleen sekä Maahanmuuttovirastossa että hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä. Tutkimustulokset ovat kylmäävää luettavaa turvapaikanhakijoiden oikeusturvan toteutumisen kannalta.

8.1 Johtopäätökset

Turvapaikkapuhuttelussa tapahtuneet tulkkkausongelmat voivat pitkittää turvapaikanhakijan hakemuksen käsittelyä ja aiheuttaa isoja kustannuksia yhteiskunnalle. Laadukas tulkkkaus edesauttaisi sitä, että turvapaikkaprosessi olisi sekä kustannustehokkaampi että inhimillisempi.

Tutkimuksessa yhtenä tarkoituksena oli kuvata juristien kokemusta tulkkkausongelmista ja siinä onnistuttiin. Lisäksi tarkoitus oli ymmärtää syvällisesti sitä, mikä on tulkkauksen ja turvapaikanhakijan oikeusturvan suhde. Se osoittautui tutkimustulosten mukaan juristien näkökulmasta hyvin tärkeäksi. Tämä korostaa entisestään kouluttautuneiden ammattitulkkiä käyttämistä turvapaikkaprosessin eri vaiheissa.

Tutkimustulos voisi myös kannustaa juristeja esittämään aktiivisemmin tulkkitoiveitaan hallinto-oikeudelle. Myös lakimiehillä on vastuu laadukkaana tulkkausosaamisessa heidän päämiehelleen, koska he voivat asemansa ja työnsä puolesta toivoa ja puuttua ongelmiin.

Tutkimus on ensimmäinen lajiaan, ja sen tarkoitus on herättää keskustelua. Muitakin selvityksiä tulkkausongelmista on tehty, mutta vastaavaa analysointia tulkkausongelmien juurisyille juristien näkökulmasta ei ole aiemmin tehty. Tämän tutkimuksen tuloksien perusteella keskustelulle aiheesta on suuri tarve. Tutkimuksen päätarkoitus on tietenkin parantaa tulkkausosaamista ja sitä kautta haavoittuvassa asemassa olevan ryhmän oikeusturvaa.

Laadullinen analyysi herättää pohtimaan määrällisen analyysin perusteella paljastunutta ristiriitaa. Tulkkausongelmien yleisyys ja vakavat seuraukset tunnetaan ja juristeilla on paljon ajatuksia siitä, miten ongelmia voitaisiin välttää. Kuitenkin vain 42 % vastaajista pyrkii itse ennaltaehkäisemään ongelmia esittämällä hallinto-oikeuksille toiveita tulkkiin liittyen. Onkin kiinnostavaa pohtia, kenen tehtävä laadukkaana tulkkausosaamista on ja millaista keskustelua tulkkausosaamista ja tulkkiin koulutuksen merkityksestä tulisi käydä, jotta kaikki oikeusprosessiin osallistuvat kantaisivat useammin vastuuta tulkkausosaamisen onnistumisesta.

8.2 Jatkotutkimuksen aiheita

Tämä tutkimus osoittaa, että kansainvälisen suojeluun liittyvissä asioiden käsittelyissä tulkkausongelmat ovat yleisiä. Monissa tapauksissa tulkkausongelmat kertautuvat Maahanmuuttovirastosta hallinto-oikeuteen. Suurin osa tähän kyselyyn vastanneista juristeista ovat sitä mieltä, että Migrin turvapaikkapuhutteluissa esiintyy edelleen usein tulkkausongelmia. Tulos on niin selkeä, että olisi tarpeen laatia erillinen tutkimus pelkästään Migrin turvapaikkapuhutteluissa tapahtuneista tulkkausongelmista.

Tuloksista tulee ilmi, että suurin osa juristeista pitää tilannetta päämiehensä oikeusturvan toteutumisen kannalta huolestuttavana. Mielekkäinä jatkotutkimusvaihtoehtoina voisi mainita esimerkiksi korkeimmassa hallinto-oikeudessa tulkkausongelmiin puuttumisen keinojen tutkimisen ja arabian kielen tulkkauksen laatuongelmien selvittämisen. Lisäksi on hyvin tärkeää, että myös asiakkaiden näkökulmaa aiheeseen tutkittaisiin vastaavasti.

Tutkimustulokset tuovat esiin, että puuttuminen tulkkausongelmiin erityisesti hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä koetaan vaikeaksi. Tämä osittain varmasti johtuu siitä, että tulosten mukaan hallinto-oikeuksien tuomarit reagoivat tulkkausongelmiin hyvin vaihtelevasti ja hyvin usein vähättelevästi. Juristien mielestä tuomareiden kyky puuttua ongelmiin on puutteellinen ja sen takia tulkkausongelmiin puututaan heikosti. Täten pidän tärkeänä hallinto-oikeuden tuomareiden ja virkamiesten käsitysten tutkimista esimerkiksi vastaavalla kyselylomakkeella. On tärkeää tehdä laajempia tutkimuksia, jossa on mukana myös tuomareiden näkemys aiheesta.

Näiden tulosten avulla voitaisiin luoda selkeitä ja yhteneviä pelisääntöjä juristien ja hallinto-oikeuksien tuomareiden välille tulkkausongelmien tunnistamiseen ja niihin reagoimiseen. Tällaisten pelisääntöjen luominen ja niiden noudattaminen yhtenevästi kaikkien asiaan liittyvien toimijoiden välillä tulisi parantamaan turva-
paikanhakijoiden oikeusturvaa, lisääisi juristien ja tuomareiden välistä yhteistyön sujuvuutta ja nostaisi työn kustannusten tehokkuutta, kun hallinto-oikeuksissa tapahtuvat tulkkausongelmat vähenisivät ja asiat eivät tulkkausongelmien vuoksi jatkaisi KHO:n käsittelyyn.

Tutkimustuloksessa nostettiin esiin tulkkien heikko suomen kielen taito ja ammattitulkkien käyttämisen merkitys. On huomioitava, että koulutettu asioimistulkki voi olla myös rekisteröity oikeustulkki. Diakin Tulkki (amk) -tutkinnolla pääsee myös Opetushallituksen ylläpitämään oikeustulkkierekisteriin. Pidän hyvin tärkeänä, että eri tulkin koulutuksia tarjoavien oppilaitosten käytännöistä ja oppisisällöistä tehtäisiin riippumaton tutkimus. Erityisesti rekisteröityjen oikeustulkkien

osaamistason vaatimusta tulisi tarkentaa, jotta rekisteriin pääsisivät ainoastaan tulkit, joiden osaamistaso vastaa oikeustulkkauksen vaativaa tasoa.

Yhtenä jatkotutkimusehdotuksena suosittelisin turvapaikanhakijan oikeusturvan toteutumiseen liittyvien haasteiden kartoittamista etätulkkauksiin liittyen, sillä tämä aihe nousi esiin laadullisissa vastauksissa. Aiheen tutkiminen on tärkeää, sillä turvapaikanhakijat tulevat yleensä konfliktialueista, joten heidän luottamiansa viranomaisiin ja tuntemattomiin ihmisiin, tässä tapauksessa tulkkkeihin, on lähtökohtaisesti heikkoa. Etätulkkaus voi lisätä tätä epäluottamusta, kun suoraa henkilökontaktia ei pääse syntymään.

Tulkkausongelmista johtuvat ylimääräiset taloudelliset kustannukset nousivat esiin monissa tämän tutkimuksen vastauksissa. Eräs vastaaja ilmaisi huolensa tulkkausongelmista johtuneista kustannuksista: *"Halpa tulkki voi tulla todella kalliiksi, kun hakijan vastaanottopäivät ja oikeusapukulut lisääntyvät tarpeettomasti"*. Pidän hyvin tärkeänä tehdä laaja ja perinpohjainen tutkimus todellisista yhteiskunnalle aiheutuneista kuluista. Kuten tutkimuksessa ilmeni, juristit kokevat voimakkaasti, että tulkkauspalveluissa säästäminen pitkittää tarpeettomasti oikeusprosessia, kun ongelmallinen käsittely joudutaan käsittelemään useaan kertaan eri oikeusasteissa tulkkausongelmista seuranneiden virheiden oikomiseksi.

Tulkkausongelmat aiheuttavat myös suunnatonta kärsimystä turvapaikanhakijalle mikä voi johtaa kotouttamista huomauttavasti vaikeuttaviin mielenterveysongelmiin. Nämä ongelmat voivat pahimmillaan johtaa syrjäytymiseen ja työkyvyttömyyteen turvapaikkapäätöksen lopullisesta myönteisestä päätöksestä huolimatta. Tämä aiheuttaa yhteiskunnalle vältettävissä olevaa taloudellista kuormitusta sen sijaan, että turvapaikan saanut henkilö integroituisi ja työllistyisi yhteiskuntaa hyödyttäväksi kansalaiseksi.

Käytettävien tulkkien laadun parantamiseksi on kuitenkin tehty parannuksia. Muun muassa uusimmassa Poliisihallituksen tulkkauspalveluiden kilpailutuksessa (Hilma, 2022) oli kilpailutuksen kriteeriksi nostettu ensimmäistä kertaa tulkkauksen laatu pelkän hinnan sijaan. Olisi hyvä seurata miten tämä tulee

vaikuttamaan tulkkausongelmien ilmenemiseen, kun uuden tulkkauspalveluiden kilpailutuksen mukaiset palvelut on ajettu täysimääräisesti käyttöön. Tätä tutkimusta vastaavaa uusi tutkimus olisi aiheellista suorittaa aikaisintaan 2024 vuoden lopulla, jolloin mahdollisten seurausten voidaan olettaa olevan näkyvillä. Alustavan kentältä saatujen havaintojen mukaan juristit pitävät muutosta positiivisena ja tulkkausongelmien laatu olisi parantumassa. Tarvitaan kuitenkin systemaattinen tutkimus päätöksen teon tueksi, jotta mahdolliset todelliset seuraukset voidaan kiistattomasti osoittaa.

LÄHTEET

- A 912/1992. Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
9.10.1992/912. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920912>
- Ala-Antti, S. (2003). *Preparing for an interpreting assignment: An element of an interpreter's expertise* [Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto].
<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/91292>
- Asianajajaliitto. (2022). Juristinimikkeiden lyhyt oppimäärä. Saatavilla 19.5.2022
<https://asianajajaliitto.fi/asianajopalvelut/miksi-valita-asianajaja/juristisanasto/>
- Aukia, J. (16.5.2021). Oikeustulkkaus ei saa olla sattuman kauppaa. Lakimiesuutiset. https://lakimiesuutiset.fi/wp-content/uploads/2021/11/lakimiesuutiset_0521.pdf
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/32/EU. (26.6.2013). *kansainvälisen suojelun myöntämistä tai poistamista koskevista yhteisistä menettelyistä (uudelleenlaadittu)*. Saatavilla 2.3.2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/ALL/?uri=CELEX%3A32013L0032>
- Heikkonen, A. (20.2.2022). Oikeuskäsittelyn puheenjohtaja totesi, että sanoja voi arvata, kun tulkki varoitti kielimuurista – vaarantavatko tulkkausongelmat ihmisten oikeusturvan? Keski-suomalainen. Saatavilla 17.1.23. <https://www.ksml.fi/uutissuomalainen/4482414>
- Helminen, J. (toim.). (2016). *Työelämälähtöistä ammattikorkeakoulupedagogiikkaa rakentamassa*. (Diak Työelämä 3). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-263-9>
<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiat/viranomaispaatokset-tavalittaminen/asiankasittelyvaiheet.html>
- Ikonen, T. (2015). *Kirkko muukalaisen asialla. Kansainvälinen diakonia Suomen evankelisluterilaisen kirkon hiippakunta- ja 1993–2004 keskushalinnossa* [Väitöskirja, Helsingin yliopisto]. (Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A Tutkimuksia 41). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-245-5>

- Isolahti, N. (21.9.2011). Tulkin rooli [Luentotalenne]. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla 20.2.2023 <https://web.micro-softstream.com/video/6366dd72-57ba-4f4c-b04a-6212e2739069>
- Isolahti, N. (29.9.2011). Asioimistulkkausta koskevat säädökset ja ohjeet [Luentotalenne]. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kaski, M., Manninen, A., & Pihko, H. (toim.). (2012). *Kehitysvammaisuus* (5. uud. p.). Sanoma Pro.
- Korkein hallinto-oikeus KHO: 2017:120. Vuosikirjapäätökset 7.7.2017. Saatavilla 11.2.2023 <https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset/1499247601596.html>
- Korkein hallinto-oikeus KHO: 2017:148. Vuosikirjapäätökset 22.9.2017. Saatavilla 11.2.2023 <https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset/1505892813549.html>
- Korkein hallinto-oikeus KHO: 2017:63. Vuosikirjapäätökset 21.4.2017. Saatavilla 11.2.2023 <https://www.kho.fi/fi/index/paatoksia/vuosikirjapaatokset/vuosikirjapaatos/1492676946680.html>
- Korkein hallinto-oikeus KHO: 2018:90. Vuosikirjapäätökset 15.6.2018. Saatavilla 11.2.2023 <https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset/1528879394849.html>
- Korkein hallinto-oikeus KHO: 2023:10. Vuosikirjapäätökset 31.1.2023. Saatavilla 11.2.2023 <https://kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset/1674820660528.html>
- Kutz, Wladimir. (2010). Dolmetschkompetenz. Was muss der Dolmetscher wissen & können? Translatio 1. München: Europäischer Universitätsverlag.
- L 257/2002. Oikeusapulaki 5.4.2002/257. Saatavilla 17.1.23. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020257#L1P8>
- L 301/2004. Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301. Saatavilla 2.3.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301#L13P190>
- L 422/2014. Laki ulkomaalaislain muuttamisesta 6.6.2014/422. Saatavilla 14.2.23. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140422>
- L 434/2003. Hallintolaki 6.6.2003/434. Saatavilla 17.1.23. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

- La 808/2019. oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 5.7.2019/808. Saatavilla
17.1.23. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajatasa/2019/20190808#L6P52>
- Laatuhankkeen raportti. (2018). Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhanke.
- Leinonen, S. 2008. *Asioimistulkkaus – paljon muutakin kuin asioimisen tulkkausta*. Teoksessa Oittinen R. & Mäkinen P. (toim.), Alussa oli käännös (s. 294–304). Tampere: Tampere University Press.
- Lepola, O. (33/2018). *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta*.
- Maahanmuuttovirasto. (13.6.2018) Maahanmuuttoviraston selvitys sisäministerille turvapaikkapäätöksentekoon ja -menettelyyn liittyen.
<https://urly.fi/2CKq>
- Maahanmuuttovirasto. (15.2.2023). Tilastot. Saatavilla 2.3.2023 <https://tilastot.migri.fi/#applications>
- Maahanmuuttovirasto. (2020). Tietoa turvapaikkaprosessista 2 [PowerPoint-diat]. SlideShare. <https://urly.fi/2CRE>
- Maahanmuuttovirasto. (2022). Myönteinen päätös. saatavilla 18.5.2022
<https://migri.fi/myonteinen-paatos>
- Maahanmuuttovirasto. (2022). Tulkkaus. Saatavilla 18.5.2022
<https://migri.fi/tulkkaus>
- Maahanmuuttovirasto. (2022). Turvapaikkaa voi hakea vain Suomessa. Saatavilla 18.5.2022 <https://migri.fi/turvapaikka-suomesta>
- Maahanmuuttovirasto. (2023). Kielteinen päätös. Saatavilla 14.2.2023
<https://migri.fi/turvapaikka-suomesta/kielteinen-paatos>
- Maahanmuuttovirasto. (2023). Muutoksenhaku eli päätöksestä valittaminen. Saatavilla 14.2.2023 <https://migri.fi/muutoksenhaku-eli-paatoksesta-valittaminen>
- Maahanmuuttovirasto. (2023). Myönteinen päätös. Saatavilla 14.2.23
<https://migri.fi/turvapaikka-suomesta/myonteinen-paatos>
- Maahanmuuttovirasto. (21.12.2015) Vireille tulleet turvapaikkahakemukset 1.1.2015- 20.12.2015. <https://urly.fi/2uPM>
- Paavilainen, M. (2020). *Turvapaikanhakijan vakaumuksen aitouden arviointi ja siihen liittyvät ihmisoikeushaasteet* [Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/122632/PaavilainenEmmi.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

- Tuomioistuinlaitos. (7.2.2022). *Kuinka valitetaan hallinto-oikeuteen?* Saatavilla 18.5.2022 <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiat/viranomais-paatoksestavalittaminen/valitus.html>
- Turpeinen, T: Tulkin työn eettiset ohjeet (Ammattisäännöstö) [Luentotalenne]. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla 20.2.2023 <https://urly.fi/1oBn>
- Turvapaikanhakijat oikeusavun asiakkaina.* Saatavilla 14.2.2023 <https://tietokayttoon.fi/documents/1927382/2116852/33-2018-Turvapaikanhakijat+oikeusavun+asiakkaina.pdf>
- UNHCR HCR/GIP/04/06 (28.4.2004). Guidelines on international protection. Saatavilla 2.3.2023. <https://www.unhcr.org/40d8427a4.pdf#zoom=95>
- Valli, R., Perkkilä, Pe. (2018). Teoksessa Valli, R. (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*(s. 117–128). (5. uud. p.). Jyväskylä, PS-kustannus.
- Vastamäki, J., Valli, R. (2018). Teoksessa Valli, R. (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*(s. 129–140). (5. uud. p.). Jyväskylä, PS-kustannus.

LIITE 1. Kyselylomake juristeille

Kysely tulkkauksen laadusta hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Osallistu kyselyyn ainoastaan, jos olet itse joskus toiminut turvapaikanhakijan oikeusavustajana hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä.

Kyselyssä pyritään selvittämään muun muassa seuraavia asioita: onko hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa ilmennyt tulkkausongelmia? Jos on, niin miten näihin tulkkausongelmiin on reagoitu? Mitä mieltä juristina olet näistä tulkkausongelmista? Miten olet reagoinut mahdollisiin tulkkausongelmiin? Miten hallinto-oikeuden tuomarit ovat reagoineet tilanteeseen?

Kysely on osa Diakonia-ammattikorkeakoulun tulkki (AMK) -tutkintoon sisältyvää opinnäytetyötä. Kyselyyn osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja voit poistua kyselystä milloin tahansa sulkemalla välilehden. Kaikki vastaukset ovat täysin luottamuksellisia ja nimettömiä.

Jos sinulla on kysyttävää, voit ottaa yhteyttä Aziza Hossainiin.

Sähköpostiosoite: Aziza.Hossaini@student.diak.fi

Puh. ---

Henkilötietojen kerääminen

Tutkimukseen osallistuminen ja kysymyksiin vastaaminen on täysin anonymiä. Kaikki tiedot analysoidaan ryhmitasolla, mikä tarkoittaa, että yksittäisiä vastauksia ei voida erottaa toisistaan. Anonymiteetti tässä tutkimuksessa tarkoittaa sitä, että kyselystä ei selviä vastaajien henkilöllisyys tutkimuksen vastausten perusteella. Sinua ei pyydetä kertomaan nimeäsi tai muita henkilökohtaisia tietoja, joista sinut voitaisiin tunnistaa. Sinua pyydetään kertomaan ammattinimikkeesi ja missä työskentelet sekä se, milloin olet viimeksi ollut hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa. Näitä tietoja käsitellään luottamuksellisesti. Luottamuksellisuus tarkoittaa, että tiedot ovat ainoastaan tutkijalla tiedossa. Avoimien kysymysten vastaukset anonymisoidaan, jotta vastauksia ei voida yhdistää yksittäisiin henkilöihin.

1. Vahvistan, että olen lukenut ja ymmärtänyt yllä olevan tekstin ja haluan osallistua tähän tutkimukseen. *

- Kyllä
 Ei

2. Sukupuoli

- Mies
 Nainen
 Muu
 En halua kertoa.

3. Ammattinimike *

- Asianajaja
 Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja
 Joku muu, mikä?
-

4. Missä työskentelet? *

- Julkisessa oikeusaputoimistossa
 Yksityisessä lakitoimistossa
 Asianajotoimistossa
 Muu, mikä?
-
- En halua vastata.

5. Oletko joskus toiminut turvapaikanhakijan oikeusavustajana hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä? *

- Kyllä
 En

6. Milloin olet viimeksi ollut hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä kansainväliseen suojeluun liittyvissä jutuissa?

- 1-2 vuotta sitten
 2-4 vuotta sitten
 4-6 vuotta sitten
 6-8 vuotta sitten
 yli 8 vuotta sitten

7. Esititkö ennen käsittelyä toiveita tulkista jonkin tulkkiin liittyvän seikan perusteella (esimerkiksi sukupuoli, uskonnollinen tai sosiaalinen ryhmä jne.)? *

- Kyllä
 En
 Minulle ei annettu mahdollisuutta esittää pyyntöä

8. Hyväksyttiinkö pyyntösi eli toimiko hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä tulkkinä sellainen henkilö, jota toivoit? *

- Kyllä
 Ei

9. Oletko huomannut hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä tulkkausongelmia? *

- Kyllä
 En

10. Missä kielissä tulkkausongelmia on esiintynyt? *

- albania
 arabia
 dari
 englanti
 espanja
 hollanti
 kiina
 kurdi (sorani)
 kreikka
 latvia
 liettua
 persia, farsi
 portugali
 puola
 ranska
 romanian
 ruotsi
 serbia ja kroatia
 somali
 thai
 turkki
 venäjä
 vietnam
 viro

Jokin muu, mikä?

---

11. Mistä huomasit tulkkausongelman? Voit valita yhden tai useampia vaihtoehtoja. *

- Tulkin suomen kielen taito oli hyvin heikko, enkä pystynyt saamaan kunnolla selvää tulkkauksesta.
- Tulkki ei puhunut tulkattavan kieltä.
- Tulkki ei puhunut tulkattavan murretta.
- Päämieheni ilmaisi, että tulkki ei tulkkaa oikein.
- Tulkki itse ilmoitti tulkkausongelmista.
- Muu, tarkenna:
-

12. Miten tulkkausongelmat vaikuttivat päämiehesi eli turvapaikanhakijan asian käsittelyyn istunnossa? Voit valita yhden tai useampia vaihtoehtoja.

- Eivät juurikaan vaikuttaneet.
- Ne saivat minut ja päämieheni tuntemaan olomme epämurkavaksi.
- Minusta tuntui, että päämieheni ei pystynyt kertomaan kaikkia haluamiaan asioita.
- Minusta tuntui, että päämieheni ei voinut luottaa tulkkiin.
- Huonon tulkkauksen takia päämieheni ei tullut kunnolla ymmärretyksi.
- Heikko tulkkaus oli aikaa vievää enkä ehtinyt esittää päämiehelleni kaikkia tärkeitä kysymyksiä.
- Heikko tulkkaus suullisessa käsittelyssä oli yksi syy, jonka takia päämieheni sai kielteisen päätöksen hallinto-oikeudelta.
- Muu, tarkenna
-

Tässä osiossa sinua pyydetään lukemaan eri väitteitä ja miettimään, oletko niistä samaa vai eri mieltä. Väitteet koskevat henkilökohtaisia kokemuksiasi, joten oikeita tai vääriä vastauksia ei ole. Tarkoitus on vain tietää, mitä ajattelet tai tunnet näistä eri väitteistä.

Missä määrin olet samaa mieltä seuraavien väitteiden kanssa:

13. Tulkkausongelmat ovat yksi yleisimmistä ongelmista kansainväliseen suojeluun liittyvissä asioissa. *

	1	2	3	4	5	
Vahvasti eri mieltä	○	○	○	○	○	Vahvasti samaa mieltä

14. Migrin turvapaikkapuhutteluissa esiintyy usein tulkkausongelmia. *

	1	2	3	4	5	
Vahvasti eri mieltä	☐	☐	☐	☐	☐	Vahvasti samaa mieltä

15. Hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä esiintyy usein tulkkausongelmia *

	1	2	3	4	5	
Vahvasti eri mieltä	☐	☐	☐	☐	☐	Vahvasti samaa mieltä

16. Tulkkausongelmiin puututaan heikosti. *

	1	2	3	4	5	
Vahvasti eri mieltä	☐	☐	☐	☐	☐	Vahvasti samaa mieltä

17. Tulkkausongelmat vaarantavat turvapaikanhakijan oikeusturvan. *

	1	2	3	4	5	
Vahvasti eri mieltä	☐	☐	☐	☐	☐	Vahvasti samaa mieltä

Vastaa seuraaviin kahteen kysymykseen omin sanoin. Voit kirjoittaa niin paljon tai vähän kuin haluat. Sinun ei tarvitse vastata tähän kysymykseen, jos se ei liity tapaukseen tai jos et halua vastata.

18. Miten sinä juristina olet reagoinut hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä oleviin mahdollisiin tulkkausongelmiin?

---

19. Miten hallinto-oikeuden tuomarit ovat reagoineet mahdollisiin tulkkausongelmiin?

---

20. Miten hallinto-oikeus voisi ennaltaehkäistä tulkkausongelmia?

---

21. Tuleeko jotain muuta aiheeseen liittyvää lisättävää?

LIITE 2. Kyselyn saatekirjeet

Hyvä vastaanottaja,

pyydän sinua osallistumaan oheiseen kyselyyn. Kyselyllä kerätään juristien näkemyksiä mahdollisista tulkkausongelmista hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä, jotka liittyvät kielteisistä turvapaikkapäätöksistä tehtyihin valituksiin. Vastaavanlaisia tutkimuksia ei ole juurikaan aiemmin tehty, joten **vastauksenne tähän kyselyyn ovat ensiarvoisen tärkeitä!**

Kysely on osa Diakonia-ammattikorkeakoulun tulkki (AMK) -tutkintoon sisältyvää opinnäytetyötä. Kyselyyn osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Kaikki vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisina ja nimettöminä.

Vastaa kyselyyn [tästä linkistä](#). Vastauksia pyydetään 20.4.2023 mennessä. Vastaamiseen menee noin 5–10 minuuttia.

Arvoisa vastaanottaja,

Tämä kysely on lähetetty sinulle organisaatiosi edustajana. Pyydän sinua ystävällisesti välittämään kyselyn eteenpäin organisaationne juristeille. Kysely on ensisijaisesti suunnattu juristeille, joilla on kokemusta turvapaikanhakijan oikeusavustajana toimimisesta hallinto-oikeuden suullisessa käsittelyssä.

LIITE 3. Kyselyn muistutusviesti

Hyvä vastaanottaja,

muistuttaisin ystävällisesti kyselystä. Kaikki vastaukset kyselyyn ovat ensiarvoisen tärkeitä sillä vastaavanlaista tutkimusta ei ole aiemmin tehty.

Kyselyllä kerätään juristien näkemyksiä mahdollisista tulkkausongelmista hallinto-oikeuden suullisissa käsittelyissä, jotka liittyvät kielteisistä turvapaikkapäätöksistä tehtyihin valituksiin.

Kysely on osa Diakonia-ammattikorkeakoulun tulkki (AMK) -tutkintoon sisältyvää opinäytetyötä. Kyselyyn osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Kaikki vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisina ja nimettöminä.

Vastaa kyselyyn [tästä linkistä](#). Vastauksia pyydetään 20.4.2023 mennessä. Vastaamiseen menee noin 5–10 minuuttia.